

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské/kombinované studium

2013 - 2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavλίna Hášková

**Komparace úpravy občanského práva ve Francii, Rusku
a v České republice**

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

Master /Combined (Part-Time) Studies

2013 - 2015

DIPLOMA THESIS

Pavλίna Hášková

**A comparison of the modification of the civil law in France,
Russia and the Czech Republic**

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor:
JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Pardubicích 5. 3. 2015

Pavλίna Hášková

PODĚKOVÁNÍ

Velmi ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Ing. Martinu Kohoutovi, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, a vstřícnost.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problematikou úpravy občanského práva ve Francii, v Rusku a v České republice. Na základě obecné charakteristiky občanského práva včetně jeho zařazení v právním systému je ve třech kapitolách popsána úprava občanského práva, historický vývoj občanského práva a přiblížení základních oblastí občanského práva v komparovaných zemích. Podrobné porovnání úpravy je provedeno pouze na segmentu občanského práva, a to na právu dědickém.

Klíčové pojmy

Code civil des Français, Česká republika, dědické právo, Francie, komparace, občanské právo, občanský zákoník, občanský zákoník Ruské federace, Rusko, soukromé právo

Annotation

This diploma thesis deals with the issue of adjustments to the civil law in France, Russia and in the Czech Republic. On the basis of the general characteristics of civil law, including its categorisation in the legal system, there are three chapters of this thesis that outline the adjustment of civil law, the historical development of civil law and the description of the basic areas of civil rights in the compared countries. A detailed comparison of the adjustment is done only on a segment of civil law, and that being the law of succession.

Key words

Civil code, civil code of the French Republic, civil code of the Russian federation, civil law, comparison, Czech Republic, France, law of inheritance, private law, Russia

OBSAH

OBSAH.....	7
ÚVOD.....	9
1. OBČANSKÉ PRÁVO.....	12
1.1. Kontinentální právní systém.....	13
1.2. Právo veřejné a soukromé.....	14
1.3. Vymezení občanského práva v právním systému.....	19
1.4. Systém občanského práva.....	22
1.5. Zásady občanského práva.....	26
2. OBČANSKÉ PRÁVO VE FRANCII.....	29
2.1. Systém občanského práva ve Francii.....	29
2.2. Historický vývoj občanského práva.....	31
2.3. Současná podoba občanského práva.....	37
2.3.1. Rodinné právo.....	38
2.3.2. Vlastnické právo.....	43
2.3.3. Závazkové právo.....	44
2.3.4. Občanské právo procesní.....	47
3. OBČANSKÉ PRÁVO V RUSKU.....	50
3.1. Systém občanského práva v Rusku.....	51
3.2. Historický vývoj občanského práva.....	53
3.3. Současná podoba občanského práva.....	60
3.3.1. Rodinné právo.....	62
3.3.2. Vlastnické právo.....	66
3.3.3. Závazkové právo.....	67
3.3.4. Občanské právo procesní.....	68

4. OBČANSKÉ PRÁVO V ČESKÉ REPUBLICE.....	70
4.1. Historický vývoj občanského práva.....	71
4.2. Současná podoba občanského práva	72
4.2.1. Rodinné právo	74
4.2.2. Vlastnické právo.....	75
4.2.3. Závazkové právo	76
4.2.4. Občanské právo procesní	77
5. KOMPARACE ÚPRAVY DĚDICKÉHO PRÁVA.....	79
5.1. Právní úprava dědického práva ve Francii.....	79
5.2. Právní úprava dědického práva v Rusku.....	81
5.3. Právní úprava dědického práva v České republice.....	83
ZÁVĚR.....	87

ÚVOD

Občanské právo patří k důležitému odvětví v každém národním právním řádu. Prostřednictvím občanského práva je možno postihnout základní právní vztahy, které se vyvíjejí jak mezi fyzickými osobami navzájem, tak i mezi právníckými a fyzickými osobami. Občanské právo upravuje řadu důležitých oblastí, s nimiž se běžně všichni lidé v každodenním životě setkávají. Jsou to vztahy a situace vznikající v rodině (např. narození dítěte, jeho osvojení, vznik manželství, rozvod apod.). Dále lze také hovořit o právní úpravě dědictví, závazků, vlastnických a věcných práv, které jsou začleněny do soukromého práva.

Se vstupem nového občanského zákoníku do právního řádu ČR se občanské právo intenzivněji připomenulo nejen odborníkům, kteří s právem pracují, ale také všem občanům. Jelikož tvůrci dnes již účinného občanského zákoníku vycházeli zejména z rakouského Obecného zákoníku občanského (ABGB) z r. 1811, ale také se inspirovali občanskými zákoníky mnoha zemí světa například německým BGB, švýcarským Zivilgesetzbuch, občanským zákoníkem kanadské provincie Quebec (Code civil québécois) a zákoníky dalších zemí, oživily se také diskuse o úpravě občanského práva v různých zemích. A jsou zákoníky těchto zemí až tolik odlišné? A jestli se podobají, tak proč? Tyto otázky byly inspirací pro výběr tématu této diplomové práce. Vzhledem k předpokládanému rozsahu práce byly zařazeny do komparace tři evropské země, kterými jsou Francie, Rusko a Česká republika. Francie - pravlast soudobého chápání občanského práva je zajímavá tím, že jako první kodifikovala své občanské právo. Rusko bylo zařazeno do komparace nejen proto, že se jedná o zemi významnou svojí rozlohou i vlivem v politickém a hospodářském dění na evropském kontinentu, ale zejména kvůli kontextu úpravy občanského práva v návaznosti na dřívější úpravu sovětského socialistického práva, které ovlivňovalo i právo v naší zemi v 2. polovině 20. století. Poslední z porovnávaných zemí je Česká republika. Vedle skutečnosti, že je naším vlastním prostředím, nesporně vzbuzuje zájem svým návratem k uspořádání občanského práva do období první poloviny 20. století.

Hlavním cílem této diplomové práce je komparovat právní úpravu občanského práva ve Francii, v Rusku a v České republice, a to včetně historických konsekvencí.

Vzhledem k množství různých oblastí, které občanské právo upravuje a tím i k značné rozsáhlosti matrice komparovaných údajů, bude porovnání celého občanského práva provedeno na obecnější úrovni a zevrubně budou vyhodnoceny vzájemné rozdíly pouze v úpravě jedné části občanského práva, a to dědického práva, mezi všemi třemi srovnávanými zeměmi.

Dědické právo bylo v naší zemi do účinnosti nového občanského zákoníku deformováno nazíráním totalitního práva na soukromé vlastnictví, a až současná právní úprava vrací vlastnické právo mezi základní práva, která je nutné zejména chránit. Vždyť téměř každý člověk za svůj život nashromáždí nějaký majetek, jenž je výsledkem jeho celoživotní péle a úspěšnosti, a který by chtěl někomu předat jako svůj odkaz. Tudíž se jeví zajímavým pohled, jak k tomuto odkazu přistupuje aktuální česká právní úprava ve srovnání s klasickým právem francouzským a ruským právem ovlivněným politickým a právním myšlením ve 20. století.

Jelikož všechny porovnávané země jsou součástí Evropy a jejich právo vychází ze zásad kontinentálního právního systému, pro který je psané právo a vytváření kodexů nejtypičtějším znakem, dá se očekávat, že ve všech třech zemích je občanské právo kodifikováno a vychází ze stejných principů a zásad, a to navzdory tomu, že v minulém století bylo české i ruské právo pokřiveno na základě ideologických tezí marxismu-leninismu. Nicméně vzhledem k době vzniku komplexní právní úpravy francouzského občanského práva a jeho trvání pouze s částečnými úpravami více než 200 let, lze předpokládat, že se jedná právo postavené na myšlenkách přirozeného práva s výrazným vlivem práva římského. Naproti tomu občanské právo ruské v moderním chápání je velmi mladé, neboť vzniklo až na přelomu 20. a 21. století. Do té doby byla občanská práva upravena totalitním socialistickým právem, které se soustřeďovalo především na kolektivní vlastnictví a vedoucí úlohu státu. Tudíž se dá očekávat, že ačkoliv současná úprava práva se snaží zohlednit zajištění lidských svobod a také podmínky tržního hospodářství, je stále z velké části ovlivněna historickým vývojem i současnou politikou v Rusku. České občanské právo se nyní nachází ve fázi návratu od socialistického práva k tradičnímu občanskému právu danému Všeobecným zákoníkem občanským účinným v 1. polovině 20. století a svým základem by se mělo blížit spíše k francouzskému právu.

Diplomová práce je členěna do celkem pěti kapitol. První z nich se v obecné rovině věnuje zařazení, základním teoretickým konceptům a pojmům občanského práva. Díky tomu je možno vyvodit celkovou povahu občanského práva a také odlišnosti od práva veřejného. Bude také uvedeno, jaké oblasti soukromého života občanské právo upravuje. Další tři kapitoly se analogicky věnují předešlé i současné právní úpravě občansko-soukromých záležitostí ve Francii, Rusku a České republice. Pátá kapitola je zaměřena na konkrétní rozdíly a vzájemné shody v řešení vybraného segmentu občanského práva, a to v právu dědickém. Závěr diplomové práce pak poskytuje prostor pro srovnání právní úpravy občanského práva všech tří zemí.

S ohledem na stanovený cíl práce budou aplikovány metody komparace, deskriptivní i analytické metody spolu s metodou historickou. Vzhledem k tématu práce budou využity jednak primární zdroje, a to prameny francouzského, ruského a českého práva, a dále významnou měrou zdroje sekundární, zahrnující učebnice, kvalifikační práce a odborné knihy včetně několika zahraničních, a dále internetové zdroje zabývající se zkoumanou problematikou. Zejména v případě francouzského a ruského práva je literatura klasicky dostupná poměrně omezena a většina zdrojů je čerpána z internetu.

1. OBČANSKÉ PRÁVO

Jak bylo uvedeno z úvodu diplomové práce, občanské právo je právem, které provází každého člověka od narození až do smrti (nabytí způsobilosti, dosažení zletilosti, vztahy mezi rodiči a dětmi, uzavření manželství, rozvod, dědění aj.) a všech právnických osob od založení až po jejich zánik (společně se zákonem o obchodních korporacích). Řeší běžné životní situace mezi rodiči a dětmi, jak uzavřít smlouvy, či například jak sepsat závěť.

Pro jeho správné porozumění je zapotřebí se nejdříve zabývat obecnými teoretickými poznatky o vymezení a podstatě občanského práva jako takového. Je důležité tedy charakterizovat, jaké postavení občanské právo v celém právním systému má, jaký je rozdíl mezi veřejným a soukromým právem, jaké jsou principy a zásady občanského práva. Teprve poté, co je tímto způsobem občanské právo pochopeno, je možno následně přistoupit k některým oblastem, které jsou občanským právem upraveny. Zpravidla se tak jedná o oblasti zasahující do soukromého života jedinců – občanů daného státu.

Konkrétními normami občanského práva jsou tak jednotlivcům přiřazena jak práva, tak i povinnosti, které jsou zakotveny v kodexu, který je základním pramenem občanského práva. V případě České republiky se jedná o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jež nabyt účinnosti teprve 1. 1. 2014. Do té doby platil občanský zákoník z roku 1964, který byl však již nevyhovující. Základním kamenem francouzského soukromého práva je Code civil des Français - francouzský občanský zákoník z roku 1805. V letech 1995 až 2008 postupně vznikal nový občanský zákoník Ruské federace (Гражданский кодекс Российской Федерации), který je zásadní normou ruského občanského práva.

Na základě pochopení systému práva a důležitých pojmů z oblasti soukromého práva bude možno srovnat, v čem se odlišují jednotlivé právní úpravy České republiky, Francie a Ruska. Pozornost přitom nebude směřovat jen k obecným normám a závazkům, ale také ke konkrétním oblastem. S těmi bude seznámeno i v rámci této obecné části diplomové práce.

1.1. Kontinentální právní systém

V této podkapitole bude stručně nastíněn kontinentální právní systém, do něž řadíme právní řády všech srovnávaných zemí.

Kontinentální právní systém vznikl v kontinentální Evropě na základě římskoprávní tradice. Tento systém lze nalézt ve většině zemí Evropy a také se rozšířil mimo Evropu do zemí v Africe, Asii a Americe, které byly v minulosti koloniemi evropských zemí.

Na přelomu 18. a 19. století došlo na základě střetu přirozenoprávního proudu ve Francii a Rakousku s historickoprávním proudem v Německu k vymezení, jehož předmětem byl francouzský požadavek na kodifikaci psaného práva. Spor vyústil ve francouzský sled kodexů, z nichž nejvýznamnější byl, dodnes platný, Code Napoleon (současný úplný název Code civil des Français). Různým přejímáním francouzského zákoníku v kombinaci s vlastní historií a právní tvorbou jednotlivých zemí vznikaly různé okruhy tohoto právního systému.¹ Rozeznáváme okruh francouzský, rakouský, německý, švýcarský, skandinávský, latinskoamerický a okruh bývalého socialistického práva.

Kontinentální právní systém je postaven na základním prameni, kterým je psané právo (lex scripta). Ostatní prameny práva jako je právo obyčejové, zvykové či kvaziprecedentální mají spíše subsidiární charakter. Kontinentální systém ve své základní podobě nepřipouští soudcovskou tvorbu práva. Soudce pouze právo nevytváří, ale pouze nalézá². Však po druhé světové válce dochází k částečnému sblížení s angloamerickým právním systémem, což přináší i v zemích s kontinentálním právem vč. Francie, že rozhodování vyšších soudů má význam na utváření práva.³

Pro kontinentální právní systém je také mimo jiné typické rozdělení práva na veřejné a soukromé.

¹ KNAPP, V.: *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1996. 248 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 113

² DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-325-8. s. 70-71.

³ KNAPP, V.: *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1996. 248 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 112- 113.

1.2. Právo veřejné a soukromé

Ve vývoji samotného práva se za jednu z významných rolí považuje kritérium vývoje vnitřní hierarchie práva jakožto celku. Je také důležité stanovení vazeb mezi jednotlivými částmi tohoto práva. Prvotní známky pro tuto právní hierarchizaci lze nalézt již v římském právu.⁴ Jednou z cest vývoje práva bylo to, že se začalo strukturovat na dva velké okruhy práva, a to na právo soukromé (občanské) a právo veřejné. O vymezení rozdílu mezi nimi bude pojednávat následující podkapitola.

Právní řád sám nestanoví, které právo či právní norma se řadí do práva soukromého, a která do práva veřejného. Řešení tohoto rozdělení je předmětem právní teorie a v konkrétních případech i právní praxe.⁵

Soukromým právem chápeme právo, které reguluje vztahy mezi dvěma rovnými subjekty, a většinou pouze ve skutečnostech, které nejsou upraveny dohodou těchto stran. V podstatě se jedná o úpravu práv osobnostních včetně rodinných, a dále celé škály práv majetkových.

Soukromé právo je typickým subsystemem v kontinentálním typu právní kultury, naproti tomu v angloamerickém právním systému je absence takového dělení práva.⁶ Protipólem práva soukromého v kontinentálním právním systému je právo veřejné.

Toto rozdělení vychází z práva římského, kdy římsští právníci rozdělovali práva každého občana na práva soukromá a práva veřejná. Veřejnými právy byla označována ta práva, která zasahovala do zájmů římského státu, naproti tomu soukromá se dotýkala výhradně zájmů jedinců, jak rozdělení práva definoval slavný římský právník Ulpianus Domitius: "*Publicum ius id est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum, quod ad singulorum utilitatem.*"⁷

⁴ HURDÍK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné: Obecná část, Absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-80-7380-495-4. s. 21

⁵ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 31

⁶ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2009. 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2. s. 105

⁷ KINCL, J. a URFUS, V.: *Římské právo*. 1. vyd. Praha: Panorama, nakladatelství a vydavatelství. 1990. 476 s. ISBN 80-7038-134-5. s. 84

Odlišování soukromého a veřejného práva respektive postavení jedince ve společnosti se v minulosti v různých kulturách dosti měnilo. Například v Římě byla v popředí chápání práva jednotlivce, naopak v Řecku byl jednatel vnímán pouze jako součást společnosti. V období středověku vytvoření vazalských vztahů přineslo potlačení takového rozdělení práva. K návratu rozdělení došlo až v 16. stoletím s příchodem přirozenoprávní koncepce. Nejinak tomu bylo i u nás v době Rakouska-Uherska. Přibližně od čtyřicátých let do počátku let devadesátých ve 20. století lze ve východní Evropě vymezit jistou dobu, kdy opět neexistoval právní dualismus v tomto směru, nýbrž jeho určitá monistická podoba, a to v důsledku preference veřejného práva v totalitních společnostech. Nicméně i v těchto zemích se již na konci 20. století se začalo právo soukromé povahy určitým způsobem odlišovat od práva veřejného, přičemž v devadesátých letech je možné hovořit o výrazném favorizování soukromého sektoru i soukromého práva.⁸

Jelikož původní rozdělení Ulpianovo se ukázalo v průběhu času jako nepřesné, byla k přesnějšímu rozlišení vypracována řada teorií (např. teorie zájmů, teorie subordinace, teorie organická), se snaží vytvořit hranici mezi oběma těmito právy.⁹

Za jeden z určujících znaků, jehož prostřednictvím lze odlišit soukromé právo od veřejného, se považuje rozhodování autorit. V právu veřejném nabývá autoritativní rozhodování poměrně značného významu, zatímco v soukromém právu je tomu jinak. Důvod je zcela nasnadě. V rámci veřejného práva totiž vstupuje do popředí nerovnost jednotlivých subjektů. Nadřazenou roli zde zastává především veřejná instituce, či státní orgán. V jeho kompetenci je, aby podřízeným subjektům určoval jejich práva a povinnosti. Těmito podřízenými subjekty jsou myšleni občané daného státu.¹⁰

Naproti tomu v případě soukromého práva platí, že v něm dominuje tzv. smluvní autonomie. Tím je myšleno, že jsou si jednotlivé subjekty, tj. občané státu rovni.¹¹

⁸ HURDÍK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné: Obecná část, Absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-80-7380-495-4. s. 21-22.

⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné 1*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 460 s. ISBN 978-80-7357-468-0. s. 41

¹⁰ HARVÁNEK, J. a kol.: *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 501 s., ISBN 978-80-7380-104-5. s. 430-433

¹¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-325-8. s. 34-35.

Obecně tedy můžeme konstatovat, že subjekty soukromého práva nejsou reprezentanty veřejné moci, vystupují ve věcech svých soukromých zájmů, a to osobních i majetkových, a jsou si ve vzájemném vztahu rovny. Žádný ze subjektů nemůže vnucovat druhé straně svoji vůli či jí něco autoritativně nařizovat, a pouze v případě jejich vzájemného sporu rozhoduje soud v rámci civilního sporného řízení. Tudíž vzájemná práva a povinnosti těchto stran jsou většinou v soukromoprávní sféře utvářena dohodou těchto stran. Z tohoto důvodu také v předpisech soukromého práva výrazně převládají ustanovení dispozitivního charakteru (kogentní úprava je výjimkou např. ochrany třetích osob), tzn., že platí pouze v těch případech, kdy subjekty neprojeví svoji vůli. Naopak se subjekty mohou od jejich ustanovení odchýlit na základě vzájemné dohody a jejich dohoda má před zákonem přednost.

Díky tomu je tak zřejmé, že do oblasti soukromého práva spadají takové právní obory, jako je např. právo rodinné, právo živnostenské, obchodní, občanské nebo také mezinárodní soukromé. Z toho vyplývá, že občanské právo tvoří určitou podřízenou kategorii celé oblasti soukromoprávní.

Na druhou stranu do odvětví práva veřejného se řadí takové právní oblasti, jako např. právo ústavní, finanční, správní, trestní, nebo také právo životního prostředí. Z již samotné podstaty vyplývá, v čem lze spatřovat i další rozdíly mezi oběma typy práv. Je to také z hlediska skutečnosti, zda v rámci soukromého práva vstupuje daný jedinec do právního vztahu s jiným podobným subjektem (může se jednat jak o fyzickou, tak i o právnickou osobu). Na druhé straně hovoří-li se o právu veřejném, tak zpravidla občan státu jedná s určitou veřejnou osobou či institucí. Tu považuje za jistou autoritu. Proto se také hovoří o autoritativním rozhodování.

V tomto případě lze dále vyjít z publikace Harvánek a kol., který pod soukromoprávní odvětví řadí následující obory - občanské právo hmotné, občanské právo procesní, rodinné právo, obchodní právo, pracovní právo, pozemkové právo, družstevní právo a mezinárodní právo soukromé.¹²

¹² HARVÁNEK, J. a kol.: *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 501 s. ISBN 978-80-7380-104-5. s. 281

Soukromým právem by bylo možno tedy chápat tu část právního řádu, která obsahuje určitá ustanovení mající základ v osobních a majetkových právních vztazích. Soukromé právo také pracuje se skupinami lidí, které chápe jako určité osobnosti, individua.¹³

Ve veřejném právu jsou zakotveny jednotlivé odlišnosti řady různorodých národních právních řádů. Ty jsou zpravidla závislé na řadě okolností, jako např. na geografických, ekonomických či historických podmínkách. Tyto okolnosti se však manifestují nejvíce právě ve veřejném právu, avšak v právu soukromém již zřetelně méně. Mohou být dokonce zcela nepatrné.¹⁴

Knapp se v této souvislosti zabývá významem tohoto rozlišování, kdy uvádí, že v praxi je jeho role jen velmi omezená. V právní teorii se lze setkat, jak již bylo výše zmíněno, s několika teoriemi o kritériích rozlišování mezi oběma právy. Tou nejvýstižnější je ta, která rozlišuje veřejné a soukromé právo na základě toho, jaké postavení mezi sebou jednotlivé subjekty mají. Mluvíme o tzv. princip ekvivalence.¹⁵ Jedná se v podstatě o kritérium autoritativního rozhodování, o čemž již bylo hovořeno v této podkapitole. Zmiňuje se o tom např. Harvánek a kol.¹⁶

Knapp k tomuto kritériu dále podotýká, že v rámci práva veřejného vystupuje jeden subjekt jako nadřazenější vůči druhému. V právním vztahu jde o to, že nadřízený subjekt v něm dominuje, označuje se jako tzv. *potentior persona*. Uplatňuje se zde tzv. princip subordinace. Je tak nutno si zejména uvědomit, že soukromé právo je naplněno především právem občanským, i když se k němu řadí i další právní obory (odvětví).¹⁷

Podle Knappa však nelze zcela striktně oddělit právo soukromé a právo veřejné. V praxi se lze totiž setkat i s tzv. právem smíšeným (komplexním), pro které platí, že v sobě zahrnuje prvky dalších, a mnohdy odlišných právních oborů základních. Tyto obory

¹³ KUBŮ, L., HUNGR, P., OSINA, P.: *Teorie práva*. Praha: Linde Praha, 2007, 335 s. ISBN 978-80-7201-637-2. s. 23-35

¹⁴ HARVÁNEK, J. a kol.: *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 501 s. ISBN 978-80-7380-104-5. s. 430 - 433

¹⁵ KNAPP, V.: *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1. s. 68

¹⁶ HARVÁNEK, J. a kol.: *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 501 s. ISBN 978-80-7380-104-5. s. 430 - 433

¹⁷ KNAPP, V.: *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1. s. 68.

mohou být vytvářeny ad hoc. Jedná se tak zejména o tyto právní odvětví: právo ochrany životního prostředí, právo dopravní a právo uplatňující se ve zdravotnictví.

Kromě toho existuje i tzv. subsystem systémů, kam se řadí dále také právo autorské, patentní právo nebo právo známkové. První dvě jmenovaná práva pak představují subsystemy spadající pod občanské právo.¹⁸

Ačkoliv již výše byly definovány některé teorie, které se zabývají vymezením soukromého práva od veřejného, nejednalo se o ucelený seznam těchto teorií, pokud by nebyly blíže zmíněny teorie, které uvádí Dvořák a kol., podle něhož lze hovořit o následujících třech skupinách teorií. První z nich je označována jako teorie zájmová, pro niž je charakteristické, že jsou právní normy přiřazovány buď k právu veřejnému (jestliže se mají uplatnit veřejné zájmy a obecné blaho), anebo k soukromému právu, a to právě za situace, jestliže se mají uplatnit individuální soukromé zájmy jednotlivců. Základ této teorie lze najít již v době římského práva. Jedná se tak o právně historický základ, nicméně tato teorie se nikdy nepovažovala za zcela výstižnou, což platí dodnes.¹⁹

Druhá teorie je nazývána jako teorie mocenská či také subordinační. O té bylo již hovořeno výše např. v pojetí Harvánka nebo Knappa. Jde o to, že při odlišení soukromého práva od veřejného se posuzuje to, zda subjekty v právním vztahu jsou vůči sobě navzájem v pozici podřazené či nadřazené, nebo jsou si sobě navzájem rovny. Jak se dále Dvořák a kol. zmiňuje, doposud nebyla nalezena dostatečná spolehlivá hranice, která by zcela zřetelně na základě tohoto postavení od sebe odlišovala právo soukromého od práva veřejného.²⁰

Poslední teorie je v tomto případě označována jako tzv. organická. Tato teorie zpravidla v řadě moderních evropských soukromoprávních doktrín dominuje. Za veřejné právo je z tohoto hlediska považován souhrn řady právních norem, který upravuje situace, kdy jeden ze subjektů právního vztahu vystupuje jako subjekt disponující svrchovanou

¹⁸ KNAPP, V.: *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1. s. 69

¹⁹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 429 s. ISBN 978-80-7478-325-8. s. 31

²⁰ Tamtéž, s. 31

veřejnou mocí. Je tak k tomu zároveň vybaven řadou kompetencí, organizací a odpovědností. Na druhé straně tak soukromé právo takovými subjekty nedisponuje.²¹

1.3. Vymezení občanského práva v právním systému

V rámci této podkapitoly je nutné se zabývat nejenom vymezením občanského práva v celém právním systému, ale je také důležité si alespoň ve stručnosti přiblížit historii tohoto práva v základních obrysech. Díky tomu je tak možné lépe pochopit samotný vývoj právní úpravy ve třech vybraných státech (Česká republika, Francie, Rusko).

Vedle rozdělení práva na veřejné a soukromé se také uspořádání systému samotného soukromého práva datuje do starověkého Říma. I systém občanského práva byl zájmovou oblastí římských právníků a učitelů práva, kde je patrný vliv řeckého právního učení ve věci uspořádání poznatků o právu. Důležité zmínit zejména přínos právníka Gaia, jenž vyhotovil první systém rozdělení civilního práva.²² Nicméně první teoretické koncepce občanského práva se datují do doby prvních kodifikací, což bylo období na přelomu 18. a 19. století. Od té doby se stalo občanské právo dominantním v celém systému práva.²³

Ačkoliv, jak již bylo dříve uvedeno, je do soukromého práva řazeno více druhů práva, tak občanské právo zaujímá ústřední postavení, a jako takové je domácí i zahraniční odborné literatuře nazýváno obecným soukromým právem nebo také jádrem soukromého práva. Ostatní zvláštní (speciální) práva jej subsidiárně využívají.

Podle odborné literatury lze navíc občanské právo považovat za základ celého soukromého práva, přičemž mezi dalšími soukromoprávními odvětvími existují poměrně úzké vazby. Lze jmenovat např. vztah s obchodním právem, kdy se při řešení obchodních styků využívají občanskoprávní normy. Proto jsou také tato ustanovení zakotvena v občanském zákoníku platném od roku 2014. Občanský zákoník ostatně

²¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-325-8. s. 31 - 32

²² HURDÍK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné: Obecná část, Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-80-7380-377-3. s. 48

²³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné 1. 5. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 460 s. ISBN 978-80-7357-468-0. s. 36

v současné podobě zakotvuje řadu dalších soukromoprávních oblastí, které byly dříve upraveny ve specifických právních předpisech např. rodinné právo nebo pojistné právo (do 31. 12. 2013 speciální zákon 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě). Kromě toho je občanské právo úzce vázáno také např. na právo rodinné živnostenské, pozemkové nebo pracovní.²⁴

Občanské právo je tradičně právem kodifikovaným, přičemž v České republice je kodexem občanského práva zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve Francii Code civil des Français (Občanský zákoník Francouzů) a v Rusku Гражданский кодекс Российской Федерации (Občanský zákoník Ruské federace). Vedle kodexů občanského práva v komparovaných zemích by měly být také uvedeny další významné evropské kodexy, jako jsou rakouský Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (obvyklá zkratka ABGB), německý Bürgerliches Gesetzbuch (obvyklá zkratka BGB) nebo švýcarský Zivilgesetzbuch (obvyklá zkratka ZGB).²⁵

Občanské právo lze charakterizovat jako *"obecné soukromé právo, jehož předmětem jsou osobní, rodinná a majetková práva a povinnosti subjektivní povahy, které se vztahují na všechny osoby občanského práva a na všechny občanskoprávní záležitosti."*²⁶ Občanské právo je realizováno na principech autonomie vůle a rovného postavení subjektů, což zaručuje svobodu a rovnost v soukromém právu.²⁷ V případě České republiky je to právě zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v němž je v prvním oddíle, v rámci § 1 až § 8, vymezena samotná struktura občanského, resp. soukromého práva.

Zde je tak možno citovat § 1 občanského zákoníku: *„ustanovení právního řádu upravující vzájemná práva a povinnosti osob vytvářejí ve svém souhrnu soukromé právo. Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného. Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně*

²⁴ PLECITÝ, V., VRABEC, J., SALAČ, J.: *Základy občanského práva*. 5. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 297 s. ISBN 978-80-7380-293-6. s. 27-28

²⁵ KNAPP, V.: *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 114-116

²⁶ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 55

²⁷ Tamtéž, s. 55

*od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*²⁸

Je tedy možno se na základě výše uvedeného domnívat, že osoby – tj. občané daného státu mohou vstupovat jak do právních vztahů soukromých, tak i do vztahů veřejnoprávní povahy. Jako příklad lze uvést situaci, kdy jedinec jako subjekt disponujícími určitými povinnostmi a právy vstupuje do manželství s druhou osobou opačného pohlaví (příp. s osobou stejného pohlaví, v tom případě se však jedná o registrované partnerství). Ovšem před tím je nutno také na místní matrice požádat o příslušný termín svatby. V tomto případě jedinci vstupují do právního vztahu v oblasti veřejného práva. Oba subjekty si totiž nejsou rovny. Jedná se o oblast správního práva.

V následném ustanovení § 2 občanského zákoníku je dále zakotvena celková podoba soukromého práva, kdy je ustanovení, že lze každý článek soukromého práva „*vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit. Zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce; nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu. Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění.*“²⁹

Na základě § 3 odst. 1 občanského zákoníku je pak mimo jiné také dáno, že úkolem soukromého práva v České republice je chránit důstojnost a svobodu každého jedince. Stejně tak i jeho přirozené právo bránit vlastní štěstí, štěstí jeho rodiny nebo lidí, které má rád a jsou mu blízcí. To vždy do té míry, aby tím nebylo bezdůvodně ubližováno a nebyla působena újma druhých lidí.³⁰

Z výše uvedeného tedy zcela logicky vyplývá, že soukromé právo má významné postavení v právu jako takovém, neboť staví na hodnotách, blahu a spokojenosti

²⁸ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

²⁹ Tamtéž

³⁰ Tamtéž

jednotlivých občanů daného státu. Ten se tak musí vždy zasadit o to, aby nebyl občan na svých právech zneužit, či mu byla jeho práva dokonce odepřena. To by však ostatně také odporovalo jednotlivým ustanovením, která vyplývají z Listiny základních práv a svobod. Ta se považuje za součást ústavního pořádku České republiky.

Ovšem takto vymezená a chápáná povaha soukromého, tedy občanského práva není charakteristická jen pro samotnou Českou republiku, ale také pro další právní řády evropských zemí. Tak např. ve francouzské úpravě Občanského zákoníku jsou dány úvodní články, které obsahují jednotlivá pravidla a zásady, na nichž je celé občanské právo postaveno. Občanské právo v jejich pojetí vychází z Deklarace práv člověka a občana, který byla vydána v roce 1789.

1.4. Systém občanského práva

V této podkapitole bude alespoň v základních obrysech definováno, jak je systém občanského práva chápán, jaké druhy občanského práva existují apod.

Jak již bylo v předchozí kapitole uvedeno, občanské právo představuje všeobecné soukromé právo, které je charakteristické svým vlastním vnitřním uspořádáním. Za zakladatele vnitřního členění občanského práva se má římský právní teoretik a učitel práva Gaius, jenž rozdělil soukromé právo podle jednotlivých charakteristik - osoby (*personae*), věci (*res*) nebo žaloby (*actiones*).³¹ Věci dále rozčlenil na věci hmotné (*res corporales*) a věci nehmotné (*res incorporales*).³² Římskou systematiku přijaly také první zákoníky občanského práva - francouzský Code Civil (1804) a rakouský Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (1811).³³

Z dnešního pohledu je občanské právo vybudováno na základních institutech, které se dělí do dvou částí - obecné a zvláštní. Obecná část obsahuje zásady občanského práva, které prezentují jeho hodnotový základ, občanskoprávní vztah jako výchozí konstrukci občanského práva včetně jeho prvků (subjekty, objekt a obsah) a dále občanskoprávní skutečnosti, jež jsou nástrojem dynamiky občanského práva. Zvláštní

³¹ HURDÍK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné: Obecná část, Absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-80-7380-495-4. s. 22.

³² Tamtéž, s. 48

³³ Tamtéž, s. 49

část obsahující vlastnictví (přivlastňování hodnot), smluvní právo (směna hodnot) a odpovědnost (ochrana hodnot).³⁴

Má také vymezena pravidla určitého fungování, která jsou aplikována v rámci jednotlivých částí. Lze tak hovořit o tom, že občanské právo si vytváří svůj vlastní systém.³⁵ Za jeho předmět se považují majetková (tím jsou myšleny všechny majetkové vztahy, které vznikají mezi subjekty práva dosahující rovného postavení), osobní (tj. zdraví a čest) a osobnostní práva, tedy veškeré projevy nabývající osobní podoby, a to včetně tvůrčích činností.³⁶

S ohledem na výše uvedené je tedy zcela zřejmé, že jakýkoliv postup člověka v jeho životě je spojen s výkonem jednotlivých práv. Proto, ačkoliv si to lidé nemusí ani uvědomovat, vstupují každodenně do styku s jednotlivými ustanovení občanského práva a tedy také občanského zákoníku. Právě díky tomu, že občané vstupují do jednotlivých občanskoprávních vztahů nabývajících různé podoby, došlo také postupně k vymezení jednotlivých částí občanského práva. Tím je myšleno, že kromě občanského práva hmotného a procesního, lze mimo jiné hovořit také o právu rodinném, obchodním, pozemkovém apod.

Tento systém odděluje dvě části občanského práva. Tyto části na sebe logicky navazují a jsou také označovány jako právo občanské hmotné a právo občanské procesní. O tom dále hovoří např. Harvánek, který definuje, že občanské hmotné právo představuje již konkrétní výstupy soukromého práva, tj. konkrétní vztahy, které se formují v rámci vstupu občanů do soukromoprávních vztahů. Podle Harvána a kol. se jedná zejména o práva věcná.³⁷

Práva věcná lze dle vnitřní hierarchie celého systému občanského práva členit na právo vlastnické a právo obligační. Právo vlastnické umožňuje mít nad určitou věcí moc, ale také možnost s ní disponovat, resp. s jejím projevem. Ukazuje se tak, že právo vlastnické se vztahuje zejména k jednotlivým právům a povinnostem vlastníka

³⁴ HURDÍK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné: Obecná část, Absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-80-7380-495-4. s. 50.

³⁵ Tamtéž, s. 48

³⁶ HARVÁNEK, J. a kol.: *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 501 s. ISBN 978-80-7380-104-5. s. 430-433

³⁷ Tamtéž, s. 430 - 442

a spoluvlastníkům. Dotýká se však také vztahů, jimiž je nabýváno a pozbýváno vlastnictví, je jimi určité vlastnictví chráněno a určují se jimi i práva k cizím věcem. Lze tak hovořit např. o právu zástavním, nebo o věcných břemenech.

Prostřednictvím práva obligačního se pak zakotvují charakteristické projevy občanskoprávních vztahů. Lze hovořit např. o reglementaci, o majetkových směnách, a to včetně zajištění bezporuchového fungování, resp. je tím zajištěna předmětná ochrana. Důvodem, proč závazky vznikají, je jednak ustanovení kontraktu, jednak vznik deliktů. Kontrakty jsou vykládány jako smlouvy, a to např. smlouva kupní, darovací, nájemní, smlouva o směně, a další typy smluv, které se v praxi objevují. Delikty jsou pak z tohoto pohledu chápány jako náhrady škod, jako způsob, kdy se člověk neodůvodněně obohatil na úkor jiného jedince. Obligační právo je tak definováno jako určitá část občanského práva, jejímž účelem je reprezentovat jednotlivé situace, které mohou nastat při užívání, požívání a při disponování vlastnickým právem. Z tohoto důvodu se sem řadí i situace, kdy se majetek vlastníka pojišťuje.³⁸

Právo hmotné je chápáno jako soubor určitých právních norem, v jejichž rámci je obsaženo oprávnění a řada povinností subjektů, kteří vstupují do právních vztahů. Tato forma práva obsahuje vlastní pravidla chování. Uvést lze např. skutečnost, že je povinností dlužníka splatit dluh způsobem, který je dán ve smlouvě. Navíc dluh musí být uhrazen do určité doby, na níž se obě strany dohodly.³⁹

Ukazuje se, že zejména první část občanského zákoníku charakterizuje ten oddíl občanského práva, která je označována jako právo hmotné procesní. K této oblasti se nicméně vyjadřuje také Harvánek, který uvádí, že se jedná o určitou část soukromého práva, jehož prostřednictvím je vymezen konkrétní postup, který směřuje k vyjednání jistot, zabezpečení, čímž jsou také vynucována všech majetková i nemajetková práva zakotvená v občanském právu hmotném. Procesní občanské právo má především funkci ochrany soukromých práv jedince.⁴⁰

³⁸ HARVÁNEK, J. a kol.: *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 501 s. ISBN 978-80-7380-104-5. s. 433 - 435

³⁹ SPIRIT, M.: *Úvod do studia práva*. 2. vyd. aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014, 190 s. ISBN 978-80-247-5280-8. s. 38

⁴⁰ HARVÁNEK, J. a kol.: *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 501 s. ISBN 978-80-7380-104-5. s. 433 - 435

Jestliže by tedy byl jedinec na svých právech ochuzen, nebo mu bylo některé právo odepráno, existují jednotlivé procesy a sankce, které mu mají zaručit, že bude moci tyto práva získat zpět.

Dvořák a kol. pak uvádí, že hmotné občanské právo upravuje chování a jednání, které je dovolené a naopak zakazuje takové chování, které dovolené není. Jedná se tedy o určité povinnosti jedinců a jiných osob, které vstupují do společných soukromoprávních vztahů. Ty zpravidla nabývají podoby osobní, rodinné a majetkové.⁴¹ Právo procesní pak chápe Spirit jako souhrn řady právních norem, které se aplikují v případě, že došlo k porušení hmotného práva. Účelem procesního práva je poté vynutit správné chování v právních vztazích.⁴²

Podle Dvořáka a kol. lze vymezit hned několikero odvětví procesního práva jako takového. Jedním z nich je právě civilní procesní právo, jehož prostřednictvím je umožněno prosazovat soukromé právo, a tedy i soukromé občanské právo. V tomto případě se pak za hlavní právní předpis považuje občanský soudní řád a zákon o zvláštních řízeních soudních. Je nutné si v této souvislosti uvědomit, že „*každý proces (řízení) obsahuje ze své podstaty vždy dvě stadia řízení: v prvním stadiu se hledá a autoritativně vyslovuje, co je v dané věci právem, a ukládají se povinnosti.*“⁴³

Toto první stádium je zakončeno v okamžiku, kdy je vydáno pravomocné rozhodnutí, které již nemůže být žádným opravným prostředkem napadeno. Rozhodnutí je tedy vykonatelné. Toto řízení může být také označeno jako nalézací řízení. Druhá etapa je charakteristická již samotným výkonem rozhodnutí. To znamená, že se bere za platné, co bylo soudním orgánem rozhodnuto. Toto pak musí být také vykonáno. Z tohoto důvodu je takové řízení označováno jako vykonávací. Užívá se také termínu řízení exekuční.⁴⁴

⁴¹ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 60

⁴² SPIRIT, M.: *Úvod do studia práva.* 2. vyd. aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014, 190 s. ISBN 978-80-247-5280-8. s. 38

⁴³ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 60

⁴⁴ Tamtéž, s. 60

1.5. Zásady občanského práva

Občanské právo disponuje jakožto právo soukromé několika zásady, které musí být v jeho rámci dodržovány. Hurdík a kol. se v této souvislosti zmiňují o tom, že za základ občanskoprávní regulace se považuje vymezení modelového neboli normativního řešení rozporu, který nastává mezi dvěma dimenzemi. K těm se řadí jak dimenze individuální, tak také dimenze sociální. Ty se také musí právem odrazit v hodnotovém základu práva soukromého. Ten se tak stává předpokladem pro soubor jeho základních zásad.⁴⁵ Z těchto dvou výše uvedených dimenzí pochází také trojice základních hodnot, které se v současnosti naplňují v základních lidských právech: hodnota svobody, rovnosti a bratrství.

Podle Dvořáka a kol. se zásady občanského, resp. soukromého práva chápou jako soubor vymezených základních pravidel, na jejichž základě je ovládáno soukromé právo jako komplexní celek. Tyto zásady tak prostupují jednotlivými oblastmi spadajícími do kontextu občanského práva. Jsou jimi řízeny majetkové poměry, rodinné vztahy i vlastnická práva. Kdyby se tyto zásady v praxi neuplatňovaly, nebylo by možno zároveň aplikovat a vykládat instituty soukromého práva i jeho jednotlivá ustanovení. Největší význam pak tyto zásady představují právě v občanském právu a s tím souvisejícím v občanském zákoníku.⁴⁶

K hlavním a důležitým zásadám občanského práva se řadí následující: dodržování autonomie vůle osob vstupujících do soukromého práva, a zajištění rovného, tzn. hmotněprávního postavení osob jednajících v soukromoprávních vztazích. Je také dána závaznost slibu a uzavřené smlouvy. Je nutno dodržovat prevenci a zásadu poctivosti a dobré víry. Subjekt vykonávající vlastní soukromé právo nesmí nikomu škodit, to se týká i takových zákazů spočívajících ve zjevném zneužití práva. Je nutné chránit slabší strany a soukromá subjektivní práva, která byla nabyta v minulosti.

⁴⁵ HURDÍK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné: Obecná část, Absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-80-7380-377-3. s. 65

⁴⁶ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 47

Lze připustit analogii legis a analogii iuris. Musí být dodržena zásada, že soukromá práva patří bdělým.⁴⁷

Jednotlivé zásady jako takové jsou ustanoveny také v samotném občanském zákoníku, kde je přesně vymezeno, co je pod jednotlivými zásadami občanského práva myšleno. Zde lze především citovat § 3 odst. 2 a odst. 3, v němž je zakotveno, že soukromé právo a jeho aplikace je postavena na několika konkrétních zásadách: *„každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí. Rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany. Nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých, daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny. Vlastnické právo je chráněno zákonem a jen zákon může stanovit, jak vlastnické právo vzniká a zaniká. Nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží. Soukromé právo vyvěrá také z dalších obecně uznaných zásad spravedlnosti a práva.“*⁴⁸

Vzhledem k tomu, že je v občanském zákoníku definováno, že manželství, rodina a rodičovství musí ze zákona požívat zvláštní ochrany, je také celkově na rodinu pohlíženo jako na zvláštní a specifickou jednotku státu. Proto také již v dřívější právní úpravě občanského zákoníku bylo rodinné právo zakotveno s ohledem na jednotlivé právní vztahy, do nichž běžně vstupuje každý jedinec. S rekodifikací občanského práva však došlo ještě k posílení ochrany rodiny.

V ustanovení § 3 odst. 3 občanského zákoníku však bylo také zakotveno, že soukromé právo je postaveno na dalších důležitých zásadách, které je důležité si nyní charakterizovat. Jedná se tak o pravidlo, že každý svéprávný jedinec má rozum na úrovni průměrného člověka, stejně tak je vybaven schopnosti o sebe běžně pečovat, být na sebe opatrný, a to také zároveň očekává, že se mu stejných práv a zásad bude dostávat v právních vztazích. *„Činí-li právní řád určitý následek závislým na něčí vědomosti, má se na mysli vědomost, jakou si důvodně osvojí osoba případu*

⁴⁷ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 49 -50

⁴⁸ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

*znalá při zvážení okolností, které jí musely být v jejím postavení zřejmé. To platí obdobně, pokud právní řád spojuje určitý následek s existencí pochybnosti.*⁴⁹

Další zásadou občanského práva je, že každý občan je povinen jednat v právních vztazích poctivě. Soukromé právo vychází z právní domněnky, že kdo jednal v soukromoprávním vztahu, ten jednal poctivě a v dobré víře, a takový subjekt musí být chráněn, např. poctivý držitel nabude věc do vlastnictví i od nevlastníka. Nedostatek dobré víry musí být dokázán. Naopak kdo jedná ve zlé víře, ten se nemůže dovolávat ochrany práva ani mít užitek ze zjevného neužití práva. S tím také souvisí další zásada zákazu zneužití svého práva, tzn., není akceptovatelné zneužití práva, neboť to je považováno za protiprávní čin. Zvláštním případem zneužití práva je šikana jako chování, jímž se právo zneužívá za tím určujícím účelem, aby druhé straně byla způsobena škoda.⁵⁰

Není ovšem možné kodifikovat všechny obecné právní principy, proto by bylo mylné domnívat se, že závazné jsou pouze ty zásady, které zákon výslovně jmenuje. Soukromé právo akceptuje všechny obecně uznané zásady práva a spravedlnosti, a to jak ty psané, tak i ty nepsané.⁵¹

⁴⁹ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 18. 12. 2014.

⁵⁰ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku*. [online] © 2013 [cit. 2014-04-12]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf s. 612.

⁵¹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Nový občanský zákoník. Obecná část*. [online] © 2013 [cit. 2014-04-12]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obecna-cast/obecne/> s. 613

2. OBČANSKÉ PRÁVO VE FRANCII

Podobně jako v České republice a v Rusku je většina oblastí vymezující soukromoprávní vztahy jednotlivců zakotvena v rámci kodexu občanského práva. Bylo by navíc možno hovořit o tom, že francouzské právo, potažmo také právo občanské, ovlivnilo řadu zemí, jak o tom bude hovořeno v následující podkapitole.

Největší část pozornosti však přesto bude věnována v podkapitole pojednávající o jednotlivých a konkrétních oblastech upravovaných občanským zákoníkem. Díky tomu tak bude možno zároveň pochopit, v čem se právní úprava Francie odlišuje od české úpravy občanského práva.

2.1. Systém občanského práva ve Francii

Právo uplatňující se ve Francii je považováno za prototyp kontinentálního systému práva, jehož vliv mimo vlastní francouzské území byl v rámci jednotlivých okruhů celého kontinentálního systému nejvíce rozsáhlý. Francouzský subsystém je jedním z nejvýznamnějších, a to zejména proto, že ovlivňuje právo velkého množství zemí evropských (např. Belgie, Lucembursko, Španělsko) a zejména mimoevropských v Latinské Americe, v kanadské provincii Québec, v jihovýchodní Asii, na Blízkém východě a také téměř všechny státy v Africe. Nejčastěji však ty, které vznikly jako samostatné a nezávislé země na území původních francouzských a belgických kolonií.⁵²

Francouzský podsystém vychází z přirozenoprávní koncepce právních pramenů, která měla za cíl soustředění přirozených právních pravidel ve velkých kodexech. Základním kamenem francouzského soukromého práva je Code civil - francouzský občanský zákoník (dále jen CC). CC je mohutné legislativní dílo, které vzniklo za vlády Napoleona I. Zákoník byl vypracován komisí složenou ze čtyř význačných právníků a následně byl publikován 21. března 1804 pod názvem Občanský zákoník Francouzů

⁵² KNAPP, V.: Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy). 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1996. 248 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 114

(*Code civil des Français*).⁵³ Ačkoliv byl dotčen řadou novelizací, zůstává Code civil nejstarším dosud platným zákoníkem. V jednotlivých ustanoveních je mimo jiné zřetelný vliv francouzského filosofa J. J. Rousseaua.⁵⁴

Zákoník navazuje formálně na římské právo a má symbolizovat svobodu osobní, vlastnickou a smluvní. Jeho základními vlastnostmi jsou jasnost, přesnost a obecnost. Code Civil ruší zásady práva feudálního a zavádí rovnost občanů před zákonem, nedotknutelnost soukromého vlastnictví a jistotu v právních vztazích.

Za nejvýraznější kladnou stránku celého procesu kodifikace občanského práva se považuje fakt, že do něj byly začleněny moderní principy a instituty, které tak mohly položit základ pro moderní právní systém Francie. Je třeba dodat, že ostatní kodexy, které byly dokončeny až v období císařství, jsou přechodem na monarchii negativně ovlivněny. Jsou poplatné Napoleonově snaze posílit svou moc a přetvořit Francii nejen formálně, ale i reálně na monarchii se silným panovníkem. Z toho vyplývá, že nejvyšší kvality bylo dosaženo v případě občanského zákoníku a není tedy divu, že byl přejímán i dalšími zeměmi.

V rámci úvodních ustanovení jsou ve francouzském občanském zákoníku zakotveny články, které se považují za určitý filosofický manifest víry v psané právo, a v jeho úplnost nabývající pravděpodobně antifeudálního charakteru. Tím je chápán především čl. 4, v němž je stanoveno, že soudce odmítající rozhodnout „*pod záminkou mlčení, nejasnosti nebo neúplnosti zákona, může být stíhán za provinění odmítnutí spravedlnosti.*“⁵⁵

K dalšímu důležitému článku se v tomto směru řadí také článek 5, v jehož rámci je stanoveno, že soudci mají zakázáno rozhodovat o těch věcech, jež jim byly k rozhodnutí předloženy. Dále se také jedná o skutečnosti, jež jsou z hlediska svého výroku považovány za obecné a normativní. Za charakteristickou vlastnost občanského zákoníku, a tím tedy i celkového systému občanského práva ve Francii, se považuje článek 544 Code Civil. Ten je zakotven v knize pojednávající o vlastnictví

⁵³ SELTENREICH, R. a kol.: *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7. s. 330

⁵⁴ Tamtéž, s. 213- 335

⁵⁵ KNAPP, V.: *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3, s. 114.

(vlastnických právech). Vlastnické právo je z tohoto titulu chápáno jako právo, na jehož základě je možno používat věci a nakládat s nimi dle vlastního uvážení. A to navzdory tomu, že tyto věci byly užívány tak, jak to jiné právní předpisy zakazují. Toto ustanovení totiž jednoznačně odkazuje na čl. 17, který je obsažen v Deklaraci práv člověka a občana. Deklarace vznikla v roce 1793 a je považována za vzor teorie vlastnického práva v dalších kodifikacích. Zde lze hovořit o tom, že vlastnické právo v právní úpravě Francie navazuje na původní římský pojem tzv. *dominium ex iure Quiritium*.⁵⁶

2.2. Historický vývoj občanského práva

V této podkapitole budou v krátkosti shrnuty základní poznatky o dřívější právní úpravě Občanského zákoníku Francouzů (CC). Ve své původní podobě a v pozdějších novelizacích (mimo současnou právní úpravu) obsahoval celkem 2281 článků. Ty se následně rozdělovaly jak v úvodní ustanovení (úvodní titul), tak do následujících tří knih⁵⁷ (dnes, v aktuální podobě obsahuje občanský zákoník celkem 5 knih).⁵⁸

Ovšem ještě předtím si je nutno vymezit alespoň krátkou a stručnou historii o tom, jakým způsobem byl Občanský zákoník ve Francii přijat. Díky tomu je možno pochopit, na jakých základech je postaven.

Již brzy po Velké francouzské revoluci se objevily první snahy, které měly vést ke kodifikaci občanského práva. Předzvěstí bylo zejména přijetí Deklarace práv a občana v roce 1789, kterou vstupují názory osvícenecké filozofie do práva. V tomto dokumentu jsou deklarována přirozená člověka a stanoveny hranice, které stát nesmí překročit. Hned v prvním článku deklarace je proklamováno: "*Všichni lidé se rodí a zůstávají svobodní a rovni před zákonem*".⁵⁹

⁵⁶ KNAPP, V.: *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3, s. 114.

⁵⁷ v době svého vzniku obsahoval ještě právní předpisy občanského soudního řádu, které byly v roce 1806 vyjmuty a byly vloženy do samostatného zákona

⁵⁸ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

⁵⁹ SELTENREICH, R. a kol.: *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7. s. 289

Záměrem revolučních zákonodárců bylo vytvořit zcela nové právo, které bude přehledné, rovné a spravedlivé pro všechny občany.⁶⁰ V roce 1791 abbé Sieyès v rámci uvedení zákona o porotních soudech v civilních věcech vyzval jednotlivé zákonodárce k tomu, aby začali spolupracovat, a bylo tak umožněno vytvořit nový francouzský občanský zákoník. Avšak při samotném projednávání vznikl spor o to, jakým způsobem a jakou formou bude kodifikace provedena. Proti ustanovení nového občanského zákoníku se postavili především zástupci pocházející z Normandie a z oblasti Středozevního moře. Důvodem jejich odmítání byla snaha bránit svoje zvyklosti a tradice. Nicméně i přes tuto skutečnost ústava z roku 1791 obsahovala ustanovení předpokládající vytvoření zcela nového a jedinečného Kodexu občanských zákonů.⁶¹

V čele s Cambacérèsem došlo v roce 1793 k vytvoření legislativní komise, která předložila první návrh občanského zákoníku. Lze tedy hovořit o tom, že to byl právě Cambacérès, který byl strůjcem toho, aby byl později občanský zákoník (Code civil) ve své první podobě přijat.⁶² Sám Cambacérès při kodifikaci občanského zákoníku vycházel ze tří hlavních zásad. Jednou z nich také byla snaha, aby bylo v maximální možné míře dosaženo přirozeného práva. Přirozené právo tak mělo dominovat nad ostatními. Bylo také důležité, aby se sjednotila legislativa a zjednodušila právní regulace. To s odkazem na to, že právo by mělo být dostupné všem.⁶³

První návrh francouzského občanského zákoníku obsahoval celkem 695 článků a byl strukturován do dvou hlavních částí. Ta první z nich se věnovala právním náležitostem fyzických osob. Druhá část byla zaměřena na vlastnická a majetková práva. Vyzdvihnout lze zde především ustanovení týkající se manželství – jeho vzniku a zániku. Za plnoletého člověka se považoval ten jedinec, který dosáhl věku 21 let. Do nového občanského zákoníku bylo také začleněno ustanovení, že ač půjde o nemanželské dítě, může mít stejná dědická práva jako dítě narozené v manželství v případě, že jej otec uzná za vlastní. Byla také zrušena moc otcovská. Byla zavedena

⁶⁰ SELTENREICH, R. a kol.: *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7. s. 291 - 292

⁶¹ Biographies: Cambaceres, Jean-Jacques-Régis. *Naoleon.org* [online]. 2008 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: http://www.napoleon.org/fr/salle_lecture/biographies/files/cambaceres.asp.

⁶² Tamtéž

⁶³ HILAIRE, Jean. *Cambacérès et le Code civil* [online]. Academie des Sciences et Lettres de Montpellier, 2007 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: http://www.ac-sciences-lettres-montpellier.fr/academie_edition/fichiers_conf/HILAIRE2007.pdf.

jednotlivá ustanovení a právní regulace, kterými se měl řídit rozvod. Řízení mohlo být zahájeno pouze na návrh, přičemž k jeho zrušení mohlo dojít do 15 dnů ode dne, kdy byl návrh podán.⁶⁴

V prvním návrhu občanského zákoníku Francie byla právně upravena také oblast osvojení dítěte. Dědickou sukcesi zajišťoval dvěma možnými způsoby. Na jedné straně se jednalo o darování (inter vivos), na druhé straně pak o dědické darování (la donation entre vifs et la donation héréditaire). Rodičům bylo dáno právo a zároveň také povinnost vychovávat děti a starat se o jejich výživu. Také děti měly svá práva, a to na vzdělání v řemeslu, v zemědělství nebo v obchodu. Projednávání návrhu bylo započato Konventem čtením jednotlivých ustanovení, na což následně navázala diskuse o jednotlivých člancích. Spor byl vyvolán u ustanovení, který pojednával o rovnosti manželů. Odmítnuto bylo ustanovení, které pojednávalo o zavedení společného řízení domácnosti (la gestion conjointe des biens du ménage).⁶⁵

S dalšími články pak nebyl problém, a ty tedy byly odhlasovány. Několik členů Hory, zejména pak Levasseur a Fabre d'Eglantine, vnímalo však text celého zákoníku za odborný v tom smyslu, že není vhodné jej v této podobě schválit. Bylo tak hlasováno pro to, aby byla vytvořena komise o počtu šesti filozofů, kteří měli povinnost text upravit.⁶⁶

První návrh občanského zákoníku tak nakonec nebyl přijat. Bylo tedy nutno opravit některá sporná ustanovení. Tím vznikl druhý návrh kodifikace občanského práva. Vzhledem k dřívějším nesrovnalostem byl kratší (obsahoval jen 287 článků). Jednotlivé články byly rozděleny do celkem tří knih, a to na úpravu vztahů mezi fyzickými osobami, dále pak na úpravu majetku a dluhopisů. Sám Cambacérés tuto strukturu občanského zákoníku vysvětloval tím, že se jedná o tři oblasti, které jsou nutné pro život člověka ve společnosti, proto je také důležité, aby tyto byly právně regulovány. V tomto návrhu občanského zákoníku byla také zakotvena rovnost

⁶⁴ Son Oeuvre: Le Code Civil. *Cambacérés (1753-1824)* [online]. 2006 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: <http://www.cambaceres.fr/vie-poli/code-civ/cod-civi.htm>.

⁶⁵ HILAIRE, Jean. *Cambacérés et le Code civil* [online]. Academie des Sciences et Lettres de Montpellier, 2007 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: http://www.ac-sciences-lettres-montpellier.fr/academie_edition/fichiers_conf/HILAIRE2007.pdf.

⁶⁶ Tamtéž

manželů, která byla dána odstraněním mužské autority. V případě adopce bylo schváleno, že musí být mezi osvojitelem a osvojencem přiměřený rozdíl. Děti vychovávají společně rodiče, kdy jak muž, tak žena mají právo se podílet na jejich výchově. Žena tak již dostává rovnocenné postavení k muži. To platí také u vlastnických práv.⁶⁷

Zákoník byl poslán k přepracování v září roku 1795, přičemž jej měla zkoumat skupina odborníků označovaná jako Komise jedenácti. Její součástí byli také Cambacérés a Merlin de Douai jako poradci. Druhý návrh zákoníku tím byl definitivně uzavřen.

Následovně tedy bylo zapracováno na třetí verzi občanského zákoníku. Na něm se podílel mimo jiné také Jean-Étienne Portalis. Vzhledem k dřívějším zkušenostem byl Cambacérèsem představen návrh, který obsahoval celkem 1104 článků. Rozdělen byl na celkem 3 části – ty se věnovaly osobám, věcem a závazkům. V roce 1796 byl tento návrh Cambacérèsem obhajován před Radou pěti set. Třetí verzi občanského zákoníku napadlo několik konzervativců, kterým se zdálo, že jsou některá ustanovení zákoníku nemravná. Jednalo se tak např. o oblasti upravující podobu rozvodu, práv dětí, které jsou narozeny mimo manželství, napadána byla také zásada rovnosti dědiců. V roce 1797 pak došlo k docílení plánu celé kodifikace. Přijato bylo několik článků dotýkající se právní oblasti určení otcovství. Někteří poslanci však záhy změnili názor a plánovaná kodifikace tak musela být znovu projednávána, a to po další tři měsíce. Následně pak již bylo zřejmé, že i třetí návrh občanského zákoníku bude smeten ze stolu.⁶⁸ Ani čtvrtý návrh se nepodařilo prosadit, a tak k završení legislativní práce na novém kodexu došlo až v době Napolena.

V polovině roku 1800 byla ustavena čtyřčlenná komise významných francouzských právníků, která byla pověřena vypracování pátého návrhu. Po dlouhých odborných diskuzích byl zákoník přijat a 21. března 1804 byl vyhlášen pod názvem Code civil des

⁶⁷ Son Oeuvre: Le Code Civil. *Cambacérés (1753-1824)* [online]. 2006 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: <http://www.cambaceres.fr/vie-poli/code-civ/cod-civi.htm>.

⁶⁸ HILAIRE, Jean. *Cambacérés et le Code civil* [online]. Academie des Sciences et Lettres de Montpellier, 2007 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: http://www.ac-sciences-lettres-montpellier.fr/academie_edition/fichiers_conf/HILAIRE2007.pdf.

Français. Code civil obsahoval úvodní titul a dále tři knihy, které se dále členily na jednotlivé tituly, hlavy, oddíly a články.⁶⁹

Jak se dále zmiňuje odborná literatura, v rámci úvodního titulu bylo zakotveno základních šest článků. V nich je možné nalézt ustanovení o zákonech obecně. Pojednávají o tom, že je nepřipustné zpětné působení zákonů, a že není možné, aby zákony osobně a věcně působily. V těchto člancích je kromě toho obsažen také zákaz odepřít rozhodnutí. V neposlední řadě lze vyzdvihnout zásadu tzv. iudex ius dicit inter partes. Právní normy lze ve francouzské právní úpravě považovat na základě významnosti vztahu k veřejnému pořádku a dobrým mravům za kogentní.⁷⁰ Podobná ustanovení lze také nalézt v současném Občanském zákoníku Francouzů i v českém občanském zákoníku č. 89/2012 Sb.

Zbývajících 2275 článků rozděleno do tří knih v následující struktuře: kniha první "O osobách" je začleněná pod tituly I. – XI a je vymezena čl. 7 – 515. Je zde řešena způsobilost k právním úkonům, rodinné právo a zakotven je osobní statut. Kniha druhá "O majetku a různých druzích vlastnictví" je vymezena tituly I. – XX, články 516 – 710, zde jsou zakotvena jednotlivá ustanovení dotýkající se vlastnických a věcných práv k nabytí cizích věcí. Poslední, a to třetí kniha v rámci předchozí právní úpravy byla označována jako „O různých způsobech nabývání vlastnictví.“ Zde tak bylo možné podchytit jednotlivé právní normy dotýkající se např. způsobů nabývání vlastnického práva prostřednictvím dědictví, darování, byly zde zakotveny smlouvy v obecném pojednání, mimosmluvní závazky, manželská smlouva a další typy smluv.

Jak již bylo zmíněno výše, Občanský zákoník vznikl v roce 1804 a byl postaven na principech laickosti, osobitosti, svobody, rovnosti a svrchovanosti.⁷¹ Prostřednictvím těchto principů tak mohlo fungovat občanské právo jako jeden komplexní celek. Princip laickosti v této souvislosti znamená, že došlo k oddělení občanského práva od kanonického. Osobitostí pak bylo vyjádřeno, že člověk jako jedinec a bytost s myšlením má vždy na výběr, do jakých právních vztahů bude vstupovat, jaké závazky

⁶⁹ SELTENREICH, R. a kol.: *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7. s. 329 - 330

⁷⁰ KNAPP, V.: *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 125

⁷¹ DADÁK, Michal. Napoleonova kodifikace práva a Code civil. *LawPortál* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.lawportal.cz/napoleonova-kodifikace-prava-a-code-civil/>.

si vytvoří, čemu bude dávat přednost. S tím ovšem souvisela i povinnost být zodpovědným za své činy.⁷²

Obecně se považuje princip svobody za jeden z nejdůležitějších, na němž je postaveno soukromé právo. Nejinak je tomu také v případě francouzského občanského práva. V rámci Code civil jsou navíc vymezeny jisté konkrétní svobody, které nabývají podoby ekonomické a osobní.⁷³

V první knize, která byla v původní podobě Občanského zákoníku obsažena, byla věnována pozornost jedincům – fyzickým a právnickým osobám. Zde tak byla zakotvena jednotlivá ustanovení, která se dotýkala státního občanství, situací, za nichž je možno pozbývat občanských práv. Z hlediska manželského práva je nutno zdůraznit jasně stanovenou nerovnost mezi mužem a ženou. Zde je nutno odkázat na samotný vliv Napoleona.⁷⁴ Již v té době se zde upravovaly také oblasti spadající pod rodičovství a náhradní rodinnou péči.⁷⁵

Původní podoba Občanského zákoníku upravovala dědické a obligační právo. Ukázalo se, že v dřívější právní úpravě dědictví mohl ho dědic nabýt až *„jeho přijetím a tato skutečnost působila ke dni zahájení pozůstalosti. V oblasti závazkového práva zákoník vychází z římského práva. Smlouvu definuje jako dohodu, u které se jedna či více stran zavazují něco dát, učinit či neučinit vůči jiné osobě či osobám. Aby byla smlouva platná je nutno dodržet 4 základní podmínky: souhlas stran, způsobilost stran k uzavření smlouvy, určitost předmětu dohody, dovolenost kauzy závazku.“*⁷⁶

Za hlavní výhodu kodifikace občanského práva lze považovat především skutečnost, že do něj byly začleněny moderní principy a instituty. Ty tak mohly položit základy pro chápání moderního právního systému. Tento Občanský zákoník je možné vymežit jako právní úpravu, jež vykazuje následující znaky: přesnost, jasnost, vysoká estetická

⁷² DADÁK, Michal. Napoleonova kodifikace práva a Code civil. *LawPortál* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.lawportal.cz/napoleonova-kodifikace-prava-a-code-civil/>.

⁷³ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

⁷⁴ *v letech 1807 -1816 a v letech 1852 - 1870 byl Občanský zákoník nazván Code Napoleon (Napoleonův zákoník)*

⁷⁵ DADÁK, Michal. Napoleonova kodifikace práva a Code civil. *LawPortál* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.lawportal.cz/napoleonova-kodifikace-prava-a-code-civil/>.

⁷⁶ Tamtéž

úroveň jazyka, s určitou přiměřeností jsou zde formulována obecná ustanovení, která umožňují vývoj soudního výkladu.⁷⁷

2.3. Současná podoba občanského práva

Občanské právo ve Francii je doposud upravováno Občanským zákoníkem (Code Civil) účinným již od roku 1804. Francouzský zákoník, při vši své slávě, není ve svém členění příliš systematický a tím je z pohledu dnešních právníků poněkud nesrozumitelný. Vychází sice z Ulpianova rozdělení soukromého práva, ale zejména kniha třetí máchá různá práva bez jakéhokoliv systému.⁷⁸

V současné podobě je Code Civil zákoníkem, který oproti dřívější právní úpravě obsahuje již celkem 5 knih. Ty mají následující označení (uváděny jsou kromě toho také francouzské názvy v jejich původní podobě): jednotlivci – soukromé osoby (Des personnes), zboží a různé úpravy vlastnictví (Des biens et des différentes modifications de la propriété), způsoby nabytí majetku (Des différentes manières dont on acquiert la propriété), cenné papíry (Des sûretés) a ustanovení použitelná pro Mayotte (Dispositions applicables à Mayotte).⁷⁹

V rámci jednotlivých knih francouzského Občanského zákoníku jsou v některých případech daleko pečlivěji a detailněji zohledněny daná ustanovení týkající se zakotvení práv a povinností jednotlivců. To se týká zejména knihy první, která se zabývá vymezením fyzických osob a jejich vztahů, které vznikají, zanikají, případně jsou také modifikovány. V této první knize je obsaženo celkem 508 článků, v nichž jsou řešeny takové oblasti, jako je uzavírání manželství, jeho zánik, podmínky pro uskutečnění rozvodu apod.⁸⁰

Prostřednictvím právní úpravy Občanského zákoníku bylo možno v roce 1804 odstranit feudalismus. Navíc se tato právní úprava stala vzorem pro úpravu občanského práva

⁷⁷ DADÁK, Michal. Napoleonova kodifikace práva a Code civil. *LawPortál* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.lawportal.cz/napoleonova-kodifikace-prava-a-code-civil/>.

⁷⁸ KNAPP, V.: Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy). 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1996. 808 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 128

⁷⁹ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

⁸⁰ Tamtéž

v řadě jiných zemí světa. Jednotlivá ustanovení tak v současnosti formálně uznávají oprávnění k dřívějšímu prodeji státních pozemků, které byly zkonfiskovány církví a emigrantům. Byly také tím stanoveny zcela specifické podmínky pro dědění a zánik manželství.⁸¹

Celkově však současná právní občanského práva se od české právní úpravy odlišuje zejména v tom, že celá řada jejich ustanovení vychází z římského práva. To bude definováno např. na pojetí rodinného práva, v němž je vliv římského práva zcela zřetelný.⁸²

2.3.1. Rodinné právo

Jednou z oblastí, kterou Občanský zákoník Francouzů vymezuje, je oblast rodiny. To podle kapitoly č. 2 znamená takové vztahy, které vznikají mezi rodiči a dítětem, mezi partnery, které vstupují do manželství, vztahy, které mohou nabývat mezi osoby osvojujícími si dítě (náhradní rodinná péče). Francouzské rodinné právo se vyvíjelo pod taktovkou římského práva. To také bylo podkladem pro vznik Občanského zákoníku Francouzů, který je od počátku 19. století platný dodnes (i když s již určitými novelizacemi).

Pokud je možno vycházet ze základů římského práva, je nutné si zde alespoň v obrysech ukázat, jaké vztahy a v jaké míře vznikaly v tradiční římské rodině. U ní lze totiž dostupné odborné literatury nalézt odlišné specifické rysy, které se u rodin v současnosti již neobjevují. U římské rodiny bylo totiž možno hovořit o určitém společenství osob, avšak také o určité jednotě majetku. Za rodinu vystupoval vždy muž, ten však již nemusel být právně svázán s původní rodinou. Jak osobně, tak i majetkově muži podléhala jak jeho manželka, tak i děti, které se z tohoto svazku mezi dvěma osobami narodily.⁸³

Manželství v době římské je možno chápat především jako svazek, který uzavíral muž ve svůj vlastní prospěch. To z důvodu, aby mohl zabezpečit svůj rod a předávat dále své

⁸¹ ELLIS, E. G. H.: *Napoleon*. 1. vyd. Praha: Litomyšl, 2001, 231 s. ISBN 80-7185-405-0. s. 77

⁸² SELTENREICH, R. a kol.: *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. upr. vyd. Praha: Leges, 2010, 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7. s. 213-335

⁸³ VESELÁ, R.: *Vývoj rodinného práva do roku 1938*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 12 s. S 1-3

geny.⁸⁴ V římském právu byla také rozlišována rodina ve dvou směrech: rodina v širším slova smyslu, do níž byli zahrnuti všichni potomci od společného předka v mužské linii. Dále byla také vymezena rodina v užším slova smyslu – tu lze chápat jako společenství všech osob, které spolu žily v jedné domácnosti.⁸⁵

Pro vznik manželství bylo potřeba splnění několika podmínek. Byla požadována dospělost, duševní zdraví a souhlas otce, překážkou pro uzavření manželství bylo příbuzenství partnerů, vztah poručenství či příslušnost k jiné společenské nebo náboženské vrstvě. Mimo vzniku manželství lze také zmínit způsob jeho zániku. Přírozeným způsobem zániku manželství byla smrt jednoho z manželů, manželství však také mohlo skončit tím, že manžel ztratil způsobilost k právním úkonům (např. stal se otrokem), nebo rozvodem. Rozvod však byl dosti neformální, velmi odlišný od jeho současné podoby, nepředstavoval žádný právní úkon, jednalo se o prosté vyjádření své vůle, např. vyhnání manželky z domu apod.⁸⁶

V současnosti jsou však veškeré oblasti rodinného práva ve Francii zakotveny v Občanském zákoníku. Ačkoliv v téměř nezměněné podobě funguje zákon dodnes, je potřeba si tedy vymežit, k jakým konkrétním změnám došlo a jaké fungují podmínky pro vznik manželství, rozvod, náhradní rodinnou péči apod. Díky tomu bude pak možno provést i vzájemnou komparaci rodinného práva v zemích Ruska a České republiky. Na základě novelizace z 27. 7. 1884 byl umožněn rozvod s poukázáním viny. Ta se v té době považovala za jedinou možnou příčinu zániku manželství. Je nutné poukázat na to, že v minulosti se na rozvod pohlíželo jako na trest, protože rozvod byl ve společnosti nepřijatelný a nežádoucí. Avšak díky tomu, že se uplatňoval rozvod na základě viny, mohlo to vést nakonec k tomu, že rozvádějící se manželé u soudu mohli poukazovat na nepříjemná fakta ze svého soukromí, která se nemusela vždy odehrát tak, jak sami vypovídali. To mělo za následek zhoršování vzájemných vztahů mezi manželi. Bylo tedy nutno, aby došlo k dalším změnám v zákoně. Mimo jiné také s ohledem na zachování vztahů mezi manželi, což bylo vyžadováno právě tehdy, jestliže vychovávali děti. Následně tak byl zaveden právní institut rozvodu na základě

⁸⁴ VESELÁ, R.: *Vývoj rodinného práva do roku 1938*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 12 s. S 1-3

⁸⁵ DEBOVE, F., SALOMON, R., JANVILLE, T.: *Droit de la famille*. 5. vyd. Paris: Vuibert, 2010, 417 s. ISBN 978-2-71117-7792-1. s. 20 - 30

⁸⁶ Tamtéž

dohody (manželé se tak mohli dohodnout na rozvodu, spolu mohli sepsat veškeré podmínky, za nichž se rozvádějí, přičemž již nebylo nutné u rozvodového soudu řešit důvody, proč k jejich odluce došlo, tím se také snížila samotná dramatickost u soudů).⁸⁷

Z hlediska platné francouzské právní úpravy je považováno manželství za určitý slavnostní a zároveň také občanský akt. Podobně jako je tomu v České republice, mají partneři ve Francii možnost uzavřít buď sňatek občanský, nebo sňatek církevní. Zde však platí, že občanský sňatek by měl předcházet tomu církevnímu. Jestliže se tedy partneři dohodnou, že uzavřou církevní sňatek, musí splnit veškeré požadavky, které jsou Občanským zákoníkem kladeny na uzavření formy občanského sňatku.⁸⁸

Jestliže by vznikla situace, že by snoubenci ve Francii nejprve uzavřeli církevní sňatek, nedošlo by k naplnění sňatku z hlediska platného práva. Stále by se tak jednalo pouze o snoubence a samotný církevní sňatek by neměl žádnou hodnotu. Proto vždy musí nejprve proběhnout občanský sňatek (rozuměno sňatek v prostoru Úřadu, případně na nějakém jiném místě, které úřady povolují, a především musí být přítomen státní úředník matriky, který má tuto oblast na starosti).

Jak uvádějí některé zdroje, pro mnoho věřících je nutnost podstupovat dvojí sňatek značně komplikované, což sami nesou dosti nelibě. Pro ně je totiž povinné podstoupit obě formy sňatku, s čímž souvisí i skutečnost, že dvakrát vyslovují manželský slib. To je pro ně na druhou stranu v rozporu se samotným aktem manželství, který považují za zcela jedinečný. To se však může vytrácet vzhledem k tomuto právnímu ustanovení.⁸⁹

Základem pro uzavření sňatku ve Francii je z pohledu občanského práva tzv. předoddavkové řízení. Úředník tak může zjistit, zda snoubenci (partneři) splňují veškeré podmínky pro uzavření občanského sňatku. Také se vyhodnocuje, zda mají k dispozici všechny nutné doklady, které jsou k uzavření tohoto sňatku zapotřebí. Z výše uvedeného je tak zřejmé, že musí snoubenci dodat tyto všechny doklady,

⁸⁷ DEBOVE, F., SALOMON, R., JANVILLE, T.: *Droit de la famille*. 5. vyd. Paris: Vuibert, 2010, 417 s. ISBN 978-2-71117-7792-1. s. 128 -135

⁸⁸ Tamtéž, s. 356-360

⁸⁹ HORÁK, Z.: Proč alternativní forma uzavření manželství? In: WINTEROVÁ, Alena a Jan DVOŘÁK (ed.). *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2009, s. 197-209. ISBN 978-80-7357-432-1. s. 200-205

jejichž prostřednictvím je pak možno prokázat, že se jedná o osoby opačného pohlaví (muže a ženy), zároveň se také prokáže, že se nejedná o osoby v příbuzenském poměru, že jsou zcela zdraví (zejména po duševní stránce) a že jsou svobodní (rozvedení, vdovci). Zároveň se také očekává, že v rámci tohoto řízení úředníkovi přinesou úředně ověřenou kopii svého rodného listu. Dále uvedou, kdo budou jejich svědci. Musí uvést jak jejich jméno a příjmení, tak i datum narození, místo, kde se narodili, jaké vykonávají povolání a kde se nachází jejich trvalé bydliště.⁹⁰

Podle konkrétních a někdy zcela specifických případů je možno, že budou muset snoubenci doložit i další písemnosti. Jedná se např. o situaci, kdy hodlají sňatek uzavřít vzdálení příbuzní (např. bratranec se sestřenicí). V tomto případě se tak musí prokázat, že získali povolení k uzavření takového sňatku. Určitá specifika pak mohou nastat i v případě osob nezletilých, nebo osob, které jsou nesvéprávné. Jestliže jeden ze snoubenců je rozvedený, musí dodat úředně ověřenou kopii rozhodnutí soudu, že bylo předcházející manželství úředně rozvedeno.

V minulosti také nabývali značného významu zasnuby vzhledem k pozdějšímu uzavření sňatku. To však již v současnosti neplatí. V dřívější podobě Občanského zákoníku bylo dáno, a to až do roku 2005 (viz čl. 340), že se zasnuby považují za jednu možnou formu, jak lze určit otcovství. Toto ustanovení však rokem 2005 padlo.⁹¹ Dnes tedy podobně jako v jiných evropských zemích mají zasnuby jen zcela symbolický charakter a je zcela na samotných partnerech, zda se před sňatkem zasnoubí, či nikoliv.

Občanský zákoník uvádí jednotlivé podmínky, za nichž je možno občanský sňatek uzavřít. Jedná se tak především o splnění podmínek nabývajících fyzické, psychické a morální podoby. V Občanském zákoníku je dána podmínka určená věkem a pohlavím snoubenců. Je vyžadováno, aby bylo oběma snoubencům minimálně 18 let, a při uzavření sňatku se musí jednat o osoby odlišného pohlaví.⁹² Dnes již neplatí ustanovení, které snoubencům dávalo za povinnost, aby doložili svůj dobrý zdravotní

⁹⁰ DEBOVE, F., SALOMON, R., JANVILLE, T.: *Droit de la famille*. 5. vyd. Paris: Vuibert, 2010, 417 s. ISBN 978-2-71117-7792-1. s. 350 -370

⁹¹ Tamtéž, s. 300-320

⁹² Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

stav.⁹³ Z praxe je však vhodné, aby byli snoubenci o svém zdravotním stavu vzájemně informováni, aby pak nebyli v manželství nepříjemně překvapeni některými skutečnostmi. To je však již věcí jednotlivých partnerů a francouzská právní úprava v tomto ohledu neklade žádné další podmínky.

Z hlediska vymezených psychických podmínek v občanském zákoníku lze hovořit především o tom, že by měl každý snoubenec vstupovat do manželství zcela dobrovolně. Konkrétně je dán čl. 146 Občanského zákoníku, v němž je vymezeno, že sňatek nebude uzavřen, jestliže jedna ze stran neprojevila souhlasnou vůli jej uzavřít.⁹⁴

V praxi je pak tato podmínka naplněna tím, že se oddávající každého ze snoubenců zeptá, zda vstupuje do manželství dobrovolně a zda se hodlá stát manželem/manželkou zde přítomné/přítomného. Na důkaz, že tomu snoubenec rozumí, a že tomu tak je, stvrdí svůj souhlas vyřčením „ano.“ Podobně je tak činěno i v České republice. Z toho zároveň také vyplývá, že při vyřčení svobodného souhlasu o uzavření manželství není možné, aby byl člověk nepříčetný, pod vlivem alkoholu či jiných omamných látek apod. Je však dovoleno, aby byl souhlas vyjádřen i neverbálně, avšak jen u osob, které jsou němé.

Z hlediska morálních podmínek je v Občanském zákoníku stanoveno, že nesmí být sňatek uzavírán mezi příbuznými a dále platí zákaz bigamie.⁹⁵ Tím je myšleno, že člověk, který již uzavřel manželství a toto stále platí (tedy nedošlo k rozvodu a neexistuje pravomocné rozhodnutí soudu o konci tohoto manželství), nelze, aby tento jedinec uzavřel další sňatek. Tím by se totiž zároveň vystavoval postihu dle platného zákona (z hlediska občanského procesního práva).

Podle čl. 161 občanského zákoníku je zakotveno, že manželství nelze uzavřít mezi příslušníky přímé příbuzenské linie. Zároveň je také zakázán sňatek mezi sourozenci (viz čl. 162). Zároveň je toto ustanovení platné i pro děti adoptované. U nich je však

⁹³ DEBOVE, F., SALOMON, R., JANVILLE, T.: *Droit de la famille*. 5. vyd. Paris: Vuibert, 2010, 417 s. ISBN 978-2-71117-7792-1. s. 350 -370

⁹⁴ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

⁹⁵ Tamtéž

možno postihnout dvojí zákaz, a to nejen vzhledem k nové, náhradní rodině, která si jej osvojila, tak tento zákaz platí i pro jeho rodinu biologickou.

Je však nutno uvést, že podobně jako je tomu např. v České republice, je také ve Francii možné, aby byl povolen sňatek mezi některými příbuznými, jako např. mezi bratrancem a sestřenicí. V tomto případě je tak platný relativní zákaz uzavření manželství mezi jednotlivými příbuznými. Vždy se však jedná o příbuzné v nepřímé linii. Kromě výše uvedeného lze označit za možný např. sňatek mezi tetou a synovcem, mezi adoptovaným dítětem a dítětem osvojitele apod. Zde však vždy rozhoduje prezident francouzské republiky, zda udělí takovému manželství výjimku platnou ze zákona.⁹⁶ Jak ukazují některé konkrétní příklady z praxe, zpravidla to bývá v situacích, kdy je žena těhotná. S mužem, se kterým otěhotněla, tak chce uzavřít právoplatný sňatek, aby se tak dítě mohlo narodit do úplné rodiny. V těchto případech tak také prezident nejčastěji uděluje výjimku. Avšak teprve za situace, že je tato výjimka udělena, mohou oba snoubenci sňatek uzavřít. Jinak to možné není. Rozhodnutí o udělení výjimky tak musí snoubenci předložit úředníkovi, jež má tuto oblast na starosti v rámci tzv. předdodavkového řízení.

2.3.2. Vlastnické právo

V této podkapitole bude ještě také zmíněno, jakým způsobem jsou vlastnická práva upravena ve francouzském občanském zákoníku (Code Civil). V jeho pojetí je již ustanovena definice samotného vlastnického práva, zatímco v českém právní úpravě tomu až tak není. Je tedy zcela patrné, že vlastnické právo nemůže být chápáno jen jako právo, které se váže k vlastnictví hmotných věcí. Jak je totiž dále uváděno v čl. 544 CC, vlastnictví je definováno jako právo požívat určitou věc. Jedná se tedy o schopnost s ní jakkoliv zacházet, pokud takové jednání není v rozporu s francouzskými zákony, či jejími podzákonými právními předpisy.⁹⁷

⁹⁶ DEBOVE, F., SALOMON, R., JANVILLE, T.: *Droit de la famille*. 5. vyd. Paris: Vuibert, 2010, 417 s. ISBN 978-2-71117-7792-1. s. 350-370

⁹⁷ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

Dále pak francouzský občanský zákoník vyčleňuje řadu vlastnických oprávnění, ovšem je zde patrné, že chybí jako právo k držení věci, tak i právo k užívání věci. Tato vlastnická práva jsou ve francouzském právu vyvozena pouze implicitním způsobem.⁹⁸ To se do značné míry odlišuje od českého občanského zákoníku, kde jsou právě tato práva zcela explicitně vyčleněna v jednotlivých ustanoveních.

Z pojetí francouzského občanského zákoníku zcela zřetelně vyplývá, že jsou v něm obsaženy čtyři základní typy vlastnických práv. Jedná se však také o právo občana bránit své vlastnictví v případě, že je mu neoprávněně odebíráno, i když toto explicitně není v zákoníku obsaženo.⁹⁹

Jak bývá zvykem, v právní úpravě lze také najít jednotlivá omezení vlastnického práva, která zpravidla bývají členěna na zvláštní a pojmová, nicméně u francouzského občanského zákoníku tomu tak není. Jak je dále uváděno, v čl. 544 Code Civil je zde zcela explicitně uvedeno, jakým způsobem může být do vlastnického práva občana zasazeno. Vlastnictví se tak považuje za právo požívat určité věci a možnosti s ní nakládat tím nejabsolutnějším způsobem, avšak jen za situace, že není výkon práva zakázán určitým zákonem nebo jinými právními předpisy Francie. Z dalších článků francouzského občanského zákoníku také vyplývá, že je umožněno vyvlastnění, kdy je možné využít konceptu nuceného použití věci nebo také odebrat vlastnické právo. V tom případě lze již hovořit o znárodnění.¹⁰⁰

2.3.3. Závazkové právo

Ve francouzském občanském zákoníku Code Civil byl již od počátku zakotven čl. 1134, v němž bylo stanoveno, že smlouva, která je uzavřena mezi dvěma stranami, je pro tyto strany platná jako zákon. Je tak možno toto zákonné ustanovení vnímat ve smyslu vymezení se vůči teoretickému zakotvení *rebus sic stantibus* a jiným podobně zaměřeným teoriím. Ty se snažily přisoudit změnám poměrů na základě doby trvání závazku jistý právní význam.

⁹⁸ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

⁹⁹ Tamtéž

¹⁰⁰ Tamtéž

Zde je však nutno pohledět na to, že Code Civil vznikl v napoleonské době. Ta byla charakteristická tím, že nahlížela na zákon jako na určitý prostředek, jak se ochránit vůči soudcovské moci. Proto bylo možno čl. 1134 občanského zákoníku (Code Civil) – smlouvu postavit na stejnou úroveň jako zákon, který má omezenou osobní působnost. Z toho jednoznačně vyplývá, že smlouva je trvalým a závazným závazkovým vztahem mezi oběma obchodními stranami, a to bez ohledu na možné změny, k nimž by mohlo v budoucnu dojít. Smlouva byla závazná také pro soudce, podobně jako je tomu s textem jednotlivých právních předpisů. Soudce tak neměl po roce 1804 možnost obsah smlouvy změnit, ani do ní nikterak zasahovat.¹⁰¹

Z francouzské právní úpravy vyplývá, že jak právní věda, tak i judikatura, v minulosti vždy velmi přísně trvala na tom, aby byly plněny dané závazky v rámci jednotlivých smluv. Události, jež měly zásadní charakter a které zapříčinily změny v hospodářské oblasti, byly řešeny tzv. ad hoc tím, že se přijímaly zcela zvláštní zákony, které měly omezenou dobu platnosti. I to byl jeden z důvodů, že byla po poměrně dlouhou dobu zachována ustálená francouzská judikatura. Ta navíc vychází ze základních ustanovení článků občanského zákoníku Code Civil. V průběhu historie se začaly objevovat některé teorie, jež podporovaly myšlenku vlivu změn poměrů na trvání závazku. Ty však neměly dostatečné právní zakotvení. Teprve v poslední době se začíná ve Francii od velmi přísného požadavku na dodržování smluv postupně ustupovat. Jako příčinu lze vidět především faktor hospodářské integrace a vliv harmonizace smluvního práva Evropské unie.¹⁰²

Z hlediska platné právní úpravy Francie je tedy s ohledem na výše uvedené možno vycházet především z občanského zákoníku Code Civil, kde jsou začleněna jednotlivá ustanovení obecného i konkrétního charakteru o jednotlivých typech smluv, o jejich platnosti a trvání, stejně tak i tom, zda se může smlouva stát pro některou ze stran za určitých okolností nevýhodná. Z tohoto pohledu se však takovou možnost francouzské právo (res. Code civil) nepřipouští. Neexistuje tak dle tohoto právního předpisu „žádné specifické pravidlo pro situace, kdy se smlouva stane vlivem okolností

¹⁰¹ JIZERA, P.: *Vliv změny poměrů na trvání závazku* [online]. Diplomová práce. Praha: Karlova univerzita, 2012 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/dtdownload/8800024301/?lang=en>. s. 13.

¹⁰² Tamtéž s. 14-15

*pro jednu ze stran z důvodu ekonomické změny poměrů značně nevýhodnou. Francouzské soudy jsou známé svým striktním výkladem pojetí zásady pacta sunt servanda. Strana může být zproštěna povinnosti plnit pouze v případě tzv. force majeure, nehodové události, z vnějšího původu. Přijatá zásada navazuje na římské pravidlo imposibilum nulla est obligaci a byla přijata již v Napoleónově Code civil. Doktrína ve svém užití nedopadá na podstatnou změnu poměrů spočívající ve vytvoření ekonomické nerovnováhy plnění oproti původní smlouvě. Využití zásady je navíc v praxi soudy vykládáno restriktivně, aby bylo pravidlo pacta sunt servanda prolamováno jen v co nejmenším počtu případů.*¹⁰³

Lze uvést jeden známý případ, na něhož byla aplikována zásada pacta sunt servanda. Jednalo se o rozhodnutí ve věci Cannal de Crapone. Dvě smluvní strany mezi sebou uzavřely smlouvu, jejímž účelem plnění bylo zavlažovat zahrady (rok 1567). Na tuto smlouvu se vztahovala neomezená platnost. Trvala celkem 300 let, přičemž se za tu dobu nezměnily žádné smluvní podmínky, a to i přesto, že se za celou dobu trvání smluvního vztahu změnila původní hodnota poplatku, tj. částky za uvedenou činnost dle smlouvy. Je tedy zcela zřejmé, že se v současné době jedná o zcela zanedbatelnou hodnotu, než v době, kdy byla smlouva stranami uzavřena (mimo jiné s ohledem na to, jaká cena mezd a dalších služeb platila v roce 1567 a cena o 300 let později).¹⁰⁴

Ze strany poškozeného tak bylo soudní cestou vymáháno navýšení hodnoty tohoto poplatku, přičemž soud I. stupně uznal, že by mělo k navýšení poplatku dojít, a to právě s odkazem na změnu poměrů. U odvolacího soudu však bylo toto přelomové rozhodnutí zrušeno „odkazem na § 1134 francouzského občanského zákona, kde je zakotvena zásada pacta sunt servanda. Ve svém rozhodnutí zdůvodnil, že tato zásada je absolutní, obecně použitelná, a není z pozice soudu možné, i když se jim to zdá spravedlivé, aby z důvodu vlivu plynutí času měnil původní ujednání stran. Takto zvolený striktní přístup ve Francii přetrvává dodnes. Téměř všechny pokusy o zavedení doktríny v rámci smluvního práva spočívající v zohlednění ekonomické nerovnováhy plnění selhaly.

¹⁰³ ŠMARDÁ, L.: *Podstatná změna okolností a její vliv na práva a povinnosti dlužníka a věřitele v NOZ* [online]. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2014 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348406/pravf_m/Diplomova_prace.pdf. s. 25.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 25-26.

*Žádná změna ekonomických poměrů nedává soudu možnost měnit ujednání stran nebo rozhodnout o ukončení smlouvy.*¹⁰⁵

2.3.4. Občanské právo procesní

Občanské právo procesní je ve Francii upraveno několika národními předpisy. Z nich lze vyzdvihnout také ty, které se kodifikovaly v době napoleonské vlády a později byly novelizovány. Ačkoliv Napoleonský kodex platil od roku 1806, nebyl zcela úplný, proto ve druhé polovině minulého století prošel novou kodifikací. Dekret, který pochází z roku 1975, byl zaveden Francouzským civilním procesním kodexem (Nouveau Code de procédure civile - dále jen NCPC) upravujícím procesní právo. Zákoník je strukturován do několika knih a jsou v něm zakotveny jednotlivé zásady občanského (civilního) procesu, stejně tak jako struktura jednotlivých druhů civilních soudů.¹⁰⁶

Ve Francouzském civilním kodexu upravující procesní právo, resp. v jeho úvodních ustanoveních jsou zakotveny principy, jimiž se civilní řízení řídí. Z hlediska obsahové stránky lze do jisté míry shledat řadu podobností s Občanským soudním řádem. Rozdíl lze vidět zejména v tom, že se zde rozdělují principy, jež upravují sporné a nesporné řízení. Naproti tomu v občanském soudním řádu jsou upraveny principy, které se dotýkají práv účastníků řízení, jejich rovnosti před soudem aj. Navíc NCPC představují základní zásady samostatný oddíl v tomto kodexu.¹⁰⁷

V této návaznosti je vhodné také popsat některé základní principy, jež jsou charakteristické pro sporné řízení ve Francii. Jedná se především o zásadu dispoziční, která je zakotvena v čl. 1 příslušného kodexu. *„Pouze strany mohou zahájit řízení s výjimkou, kdy zákon nestanoví jinak. Strany mohou disponovat s předmětem řízení až do doby nabytí právní moci rozhodnutí, nebo pokud zákon nestanoví jinak. Předmět řízení je vymezen stranami v žalobě, kterou se zahajuje řízení. Předmět řízení může být*

¹⁰⁵ ŠMARDA, L.: *Podstatná změna okolností a její vliv na práva a povinnosti dlužníka a věřitele v NOZ* [online]. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2014 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348406/pravf_m/Diplomova_prace.pdf. S. 26.

¹⁰⁶ HLAVÁČKOVÁ, D.: *Komparace řízení před soudem prvního stupně z pohledu účastníka v České republice a ve Francii* [online]. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2013 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/7971/KOMPARACE%20RIZENI%20PRED%20SOUDEM%20PRVNIHO%20STUPNE%20Z%20POHLEDU%20UCASTNIKA%20V%20CESKE%20REPUBLICE%20A%20VE%20FRANCIИ.pdf?sequence>. S. 9.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 17.

měněn prostřednictvím tzv. demandes incidentes, pokud tyto dostatečně souvisí se vnesenými nároky. S touto zásadou dispoziční je úzce spjata skutečnost, že soud musí rozhodnout o všem, co je požadováno a pouze o tom, tedy nesmí překročit žalobní návrh. Zásadním rozdílem oproti české úpravě je to, že ve FR se i nesporné řízení zahajuje na základě žádosti, kdežto nesporné řízení v ČR je možné zahájit i bez návrhu, tzn. je ovládáno zásadou oficality, na kterou jsem ale v NCPC nenarazila. Další zásadou je povinnost tvrzení a důkazní. Strany musí na podporu svých tvrzení uvádět skutečnosti, na kterých jsou založeny. Soud nemůže své rozhodnutí založit na skutečnostech, které nebyly tvrzeny, ale může vzít v úvahu skutečnosti, kterých se strany výslovně nedovolávaly, pokud vyplývaly ze skutečností, které uvedly. Soud může vyzvat strany, aby podaly vysvětlení, která považuje za nezbytná pro vyřešení sporu, což jsem pochopila jako obdobou poučovací povinnosti soudu v ČR, která byla prohloubena novelou OSŘ účinnou od 1. 7. 2009. NCPC stanoví, že k úspěchu ve věci přísluší každé straně podávat důkazy na podporu svých tvrzení, stejně jako OSŘ stanoví povinnost důkazní. Dle NCPC pouze v zákonem stanovených případech, může soud z úřední povinnosti nařídít vyšetřovací opatření a i v ČR může soud v zákonem stanovených případech provést i jiné důkazy, potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány, vyplývají-li z obsahu spisu, jak je stanoveno v § 120 odst. 3 OSŘ. NCPC zakotvuje povinnost stran poskytnout soudu potřebnou součinnost v rámci vyšetřovacích opatření a nést důsledky jejich neúčasti nebo odmítnutí.¹⁰⁸

Z hlediska občanského práva procesního lze ve francouzské právní úpravě rozeznávat několik druhů lhůt. Kromě procesní lhůty se vyčleňuje také lhůta vydržecí a promlčecí. Vydržovací lhůtu lze charakterizovat jako lhůtu, kdy lze po jejím uplynutí získat určité právo, příp. držitel práva, který jej nevyužije, toto právo ztrácí. Vydržecí lhůta může být stavena, nebo přerušena.¹⁰⁹

¹⁰⁸ HLAVÁČKOVÁ, D.: *Komparace řízení před soudem prvního stupně z pohledu účastníka v České republice a ve Francii* [online]. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2013 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/7971/KOMPARACE%20RIZENI%20PRED%20SOUDEM%20PRVNIHO%20STUPNE%20Z%20POHLEDU%20UCASTNIKA%20V%20ESKE%20REPUBLICI%20A%20VE%20FRANCII.pdf?sequence.> s. 17-18.

¹⁰⁹ Procesní lhůty - Francie. *Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci* [online]. 2009 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/time_limits/time_limits_fra_cs.htm.

Na základě promlčecí lhůty může být omezeno trvání práva na podání žaloby. Tomu odpovídá pojem „trvání nároků.“ Který je znám z obyčejového práva. Promlčecí lhůta nemůže být ani stavena, ani přerušena. S ohledem na ustanovení čl. 2244 Code Civil lze však přerušit určité právní úkony. K nim se řadí např. doručování soudních písemností, platební rozkaz nebo exekuce.¹¹⁰

V případě procesních lhůt se tyto vztahují na jednotlivé soudní úkony, tedy v situaci, kdy započne civilní (občanské soudní) řízení a soud se začne uvedenou věcí zabývat. Ve vztahu k zákonné úpravě jsou tyto lhůty stanoveny, příp. je také může uložit sám soud. Oproti promlčecím lhůtám nevede procesní lhůta k ukončení řízení. Procesní lhůty nelze přerušit, ani stavit.¹¹¹

V článku 2262 Code civil je dáno, že vydržecí lhůta činí celkem 30 let. Z doby trvání této lhůty však existují i příslušné výjimky, především co se týče nároků vyplývajících z mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti. V tomto případě činí vydržecí lhůta 10 let, od doby kdy došlo ke vzniku nebo ke zhoršení škody či újmy. Doby trvání promlčecí a procesní lhůty nelze jednoznačně stanovit, to je vždy dáno na základě konkrétního případu a občanského řízení.¹¹²

¹¹⁰ Procesní lhůty - Francie. *Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci* [online]. 2009 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/time_limits/time_limits_fra_cs.htm.

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² Tamtéž

3. OBČANSKÉ PRÁVO V RUSKU

V návaznosti na prováděnou komparaci je nutno se zmínit také o podobě občanského práva v Rusku, a to jak v současnosti, tak i v jeho historii. Zde, jak bude později předloženo, souvisel vývoj občanského práva také s jeho politickým vývojem, což nebylo např. na situaci Francie typické. Proto jak bude dále dokázáno, se začaly psát dějiny občanského práva již Velkou říjnovou socialistickou revolucí, k níž došlo již v roce 1917. V té době vzhledem k politické situaci došlo k posunutí občanských práv a vztahů spíše do ústraní.

Po pádu komunistického režimu začátkem 90. let minulého století vznikl nejenom samostatný stát Rusko (oddělily se další socialistické republiky, které získaly vlastní samostatnost a nezávislost), ale také nový občanský zákoník, který byl kodifikován v roce 1992, ale celý proces byl v podstatě ukončen až v roce 2006. Jak však bude ještě dále vzpomenu, jisté problémy v občanském zákoníku přetrvávají pořád, a proto je nutné se zabývat jejich odstraňováním.

V této souvislosti je možno poukázat na poznatky Lavrushina, který hovoří o podobném vývoji občanského zákoníku ruského a českého. Také na území Ruské federace byl sice až do roku 2006 – 2007 platný stále občanský zákoník z roku 1964, avšak zde nelze hovořit o jeho plné podobě, neboť od roku 1992 započaly postupné změny v rekodifikaci. Postupné změny probíhaly v jednotlivých letech, a to v roce 1995, 1996, 2002 a 2008. Pro současnost pak platí již nová kodifikace občanského zákoníku, s níž jsou spojeny další novelizace.¹¹³

Na základě výše uvedeného je tak možno poukázat na jisté rozdíly mezi občanským zákoníkem Ruské federace a zákoníkem Francouzů (Code civil). Zatímco na území Ruska již v současnosti platí nový občanský zákoník, podobně jako je tomu v České republice (zde až od 1. 1. 2014), ve Francii i když s určitými novelizacemi je platný stále občanský zákoník z roku 1804.

¹¹³ LAVRUSHIN, K. V.: Reforma ruského soukromého práva. *epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2010-10-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/reforma-ruskeho-soukromeho-prava-93133.html>.

Další podkapitola charakterizuje systém občanského práva v Rusku s odkazem na to, že se jedná o systém kontinentálního práva, který byl do značné míry ovlivněn socialismem, podobně jako tomu bylo v České republice, resp. v tehdejší Československu. Z tohoto pohledu tak má spíše občanské právo Ruska větší podobnost s občanským právem českým, nežli francouzským.

Poté, co je charakterizováno pojetí ruského občanského práva v minulosti, je přistoupeno k analýze, resp. k identifikaci současného Občanského zákoníku Ruské federace v aktuálním znění, přičemž je nahlíženo na dvě základní oblasti občanského práva, a to na právo rodinné a vlastnické (s tím např. spojená věcná práva). Dědické právo zde není rozvedeno, neboť tomu poslouží speciální samostatná kapitola, kde budou všechny tři úpravy vzájemně komparovány, a to se zohledněním jejich rozdílů v praxi.

3.1. Systém občanského práva v Rusku

Hovoří-li se o systému občanského práva na území Ruské federace, je zde nutno právo jako takové označit jako socialistické. Tím je myšlen takový právní systém, který se začal vytvářet v bývalém Sovětském svazu poté, co zde proběhla Velká říjnová revoluce v roce 1917. Poté, co skončila 2. světová válka, se bezesporu jednalo o nejrozšířenější světový systém práva.¹¹⁴ Důvodem je fakt, že v řadě zemí střední a východní Evropy došlo k přeměně politického systému na socialismus, a proto se také v těchto státech považovalo právo za socialistické, přičemž vzorem jim byl právní systém Sovětského svazu.

Z tohoto pohledu je pak možno vyzdvihnout, že od konce 40. let do začátku 90. let minulého století se v řadě zemí tedy uplatňoval systém socialistického práva, s čímž souvisel fakt, že se nerozlišovalo soukromé a veřejné právo, což vycházelo ze samotné charakteristiky sociálně právní teorie. Socialistické právo pak bylo založeno na principu jednoty a moci. Jednalo se především o jednotný systém práva, který byl

¹¹⁴ ŠÁDA, P.: K některým otázkám nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-nekterym-otazkam-noveho-obcanskeho-zakoniku?browser=mobi>.

členěn na základě jednotlivých právních disciplín.¹¹⁵ Z dosud řečeného tak jednoznačně vyplývá, že v minulosti nebyl systém občanského práva na území Ruské federace uznáván a existoval jen jeden typ práva, kdy soukromé (občanské) vztahy ustupovaly do pozadí.

Hovoří-li se o současném systému občanského práva v Ruské federaci, již zde existuje rozdělení soukromého práva od veřejného, přičemž občanský zákoník zde sice fungoval již od roku 1964, ale bylo nutné od změny politického režimu zapracovat na jeho rekonstrukci. Ta probíhala postupně a po poměrně dlouhou dobu. V současnosti je již ve znění nový platný občanský zákoník, který se skládá z celkem čtyř částí. První z nich je zaměřena na obecná ustanovení. Druhou částí jsou pak upravovány jednotlivé typy závazkových vztahů a na ni navazuje část, kterou je regulováno dědické a mezinárodní soukromé právo. Poslední čtvrtá část občanského zákoníku Ruské federace zakotvuje jednotlivá ustanovení, která se dotýkají práv zaměřených na výsledky intelektuální činnosti.¹¹⁶

Jak je dále uváděno v čl. 2 ROZ, „*občanské zákonodárství stanoví právní postavení účastníků občanského obratu, základy vzniku a způsob uskutečňování vlastnického práva a jiných věcných práv, práv na výsledky intelektuální činnosti a s nimi srovnatelných intelektuálních práv a upravuje smluvní a jiné závazky a také jiné majetkové a osobnostní nemajetkové vztahy. Nikde tedy nenacházíme odkaz na soukromé nebo veřejné právo, naopak, ROZ se těmito termíny doslova vyhýbá.*“¹¹⁷ V tom lze najít jistou souvislost na sovětské právo z let minulých, přičemž také občanský zákoník v aktuální podobě z něj ve velké míře vychází, jak bude dále uvedeno.

Sovětské právo, na němž je založen současný systém práva v Ruské federaci, a jednotný občanský zákoník, je specifickým s ohledem na možné odchylky vůči vlastnickému a obligačnímu právu. Především pak je tímto typem práva odmítána dělba moci. Za důležitý pojem se v této souvislosti považuje samotný termín vlastnictví. Soukromé

¹¹⁵ ŠÁDA, P.: K některým otázkám nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-nekterym-otazkam-noveho-obcanskeho-zakoniku?browser=mobi>.

¹¹⁶ Tamtéž

¹¹⁷ Tamtéž

vlastnictví je označováno jako osobní, přičemž v jeho rámci není možno jej využívat jako zdroje příjmů. Je možno jej využít jen jako prostředek, který uspokojí osobní potřeby jedince. V socialistickém právu ostatně bylo formulováno zcela specifické socialistické vlastnictví. To se rozčleňovalo na vlastnictví družstevní (aplikovatelné zejména v oboru zemědělství) a státní, jenž je typické pro jednotlivé druhy průmyslových odvětví.¹¹⁸

Tento systém práva naštěstí již není v řadě bývalých socialistických zemí aplikován, není tomu tak ani v Ruské federaci, nicméně občanský zákoník v současné podobě z něj ve velké míře vychází, a proto je nutno stále na tento právní systém brát do jisté míry zřetel. To je identifikovatelné právě v tom, že přímo v občanském zákoníku není explicitně řečeno a označováno právo soukromé a veřejné.

Podle Knappa nelze však zapomínat na to, že se v současnosti systém občanského evropského práva řadí k právním systémům kontinentálním, a to s ohledem na to, že došlo k podstatným změnám v ruském právu, i když ze socialistického stále vychází. Přesto je již v občanském zákoníku zakotvena i oblast vlastnického práva.¹¹⁹

3.2. Historický vývoj občanského práva

V této podkapitole je možno charakterizovat vývoj občanského práva před přijetím zákoníku v nové podobě, tj. před rokem 1992 a zejména pak v době, kdy neexistoval stát Rusko, ale socialistický stát sovětských republik. Lze zde také hovořit o tom, že právo bylo podmíněno i politickou situací, a to komunismem.

V době carského Ruska nelze mluvit o žádném právním systému. Ačkoliv od dob Petra I. se všichni silnější vládcí pokoušeli dát vypracovat soubornou kodifikaci, tak vždy tyto snahy skončily neúspěchem (např. Velká instrukce carevny Kateřiny II. zvané Veliké nebo snahy rádce Alexandra I. Michaila M. Speranského z prvních let 19. století). Za nejúspěšnější počín v kodifikaci ruského práva lze považovat Svod platných zákonů Ruského impéria (dále jen Svod), jehož první etapa byla účinná

¹¹⁸ VOJÁČEK, L. a kol.: *Dejiny verejného práva v Európe s dodatkom Vývin verejného práva v USA*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2004. ISBN 80-716-0176-4. s. 313-336

¹¹⁹ KNAPP, V.: *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 117

od roku 1835. O tuto kodifikaci se zasloužil za vlády cara Nikolaje II. opět Speranskij, který vycházel z rozdělení práva na soukromé a veřejné, čímž se Rusku poprvé uplatňuje vliv římského práva. Svod měl ale i značnou nevýhodu, neboť konzervoval právo za stavem společenských vztahů.¹²⁰

V době socialistické revoluce mělo být také zrušeno soukromé vlastnictví a zlikvidován kapitál, který byl držen soukromníky, Vlastnictví k půdě pak bylo zrušeno na základě vydání k dekretu v roce 1917. Půda byla vyvlastněna bez náhrady. Tu získali do svých rukou malí rolníci. V roce 1918, a to na základě vydání dalšího dekretu, bylo zrušeno soukromé právo k vlastnictví nemovitostí – tento dekret platil ve městech, kde žilo nejméně 10 tis. obyvatel. Vlastnictví nemovitostí pak bylo převedeno na stát. Podobně bylo přistupováno i k soukromému vlastnictví nemovitostí v dalších menších městech, ačkoliv zákonem to nebylo vyjednáno. V dalších měsících roku 1918 došlo také k zákazům uzavírání kupních smluv. Na jaře roku 1918 byl ustanoven dekret, kterým bylo zakázáno darovat majetek, který dosahoval hodnoty, jež převyšoval částku 10 tis. rublů. K vydání tohoto dekretu sověty vedlo zjištění, že řada lidí obcházela zrušení dědictví tím, že majetek druhým darovali ještě za života.¹²¹

Na počátku 20. století byl sice připravován projekt občanského zákoníku, neboť rozvíjející se ekonomika byla pokryta právními předpisy pouze dílčím způsobem, psané občanské právo bylo mnohostranně partikulární a přetrvával velký vliv obyčejového práva. Ale ani tento projekt nebyl realizován.¹²²

Prvním občanským zákoníkem stal až občanský zákoník z roku 1922, který byl zároveň vzorem pro všechny další komunistické občanské zákoníky. Tento zákoník vycházel z německého BGB, který byl všem pro potřeby NEPu¹²³ doplněn v úvodním ustanovení povinností užívat kodex pouze v souladu se zájmy socialismu.¹²⁴ Typickým znakem sovětského práva bylo popření kontinentálního práva na soukromé a veřejné,

¹²⁰ PELIKÁN, D.: *Dějiny ruského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 116 s. 34 -43. ISBN 80-7179-432-5. s. 34-35

¹²¹ MEČL, J., ZDOBINSKÝ, S.: *Právo na revoluci*. 1. vyd. Praha: Lidové nakladatelství, 1969. s. 114

¹²² PELIKÁN, D.: *Dějiny ruského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 116 s. 34 -43. ISBN 80-7179-432-5. s. 51

¹²³ NEP - *nová ekonomická politika (Новая экономическая политика) byla politika omezeného soukromého podnikání*

¹²⁴ SELTENREICH, R. a kol.: *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7.s.553

neboť všechny vztahy byly považovány za veřejné a stát se vměšoval do všech sfér života lidí. V takto pojatém právu byla omezena všechna práva fyzických osob a právnickými osobami byly výlučně státní popř. polostátní podniky. Dispozitivní normy v právu byly omezeny na minimum a ve všech právních prepisech převažovaly normy kogentní.¹²⁵

V této době došlo také ke specifické úpravě základních občanských práv. Za jeden z prvních aktů se v této době považovalo zrušení stavů a občanských hodnotností. Na tomto základě došlo ke ztrátě řady výhod u privilegovaných vrstev obyvatel Ruska. Postavení ženy bylo zároveň s tím zrovnoprávněno s postavením muže. Všechny národy, které na území tehdejšího Ruska žily, byly vzájemně zrovnoprávněny, a bylo jim zároveň zaručeno, že všechny tyto národy budou požívat stejných práv, svobod vyznání a svědomí. Přesto však došlo k tomu, že sověti některé skupiny obyvatel vyčlenili z procesu zrovnoprávnění, a to z obav, že by tyto mohly negativně ovlivnit proces budování socialismu (narušovaly by jej). Z tohoto vyčlenění nejenom národů, ale také dalších typů obyvatel, lze jmenovat např. církevní hodnostáře, vlastníky kapitálu, obchodníky, ale i další osoby. Pro ně byl vydán zákaz, aby se jakkoliv podílely na politické moci. Bylo tak již zřejmé, že v tehdejší Rusku se začínají uplatňovat kolektivní občanská práva, osobnostní zanikají. Byl tím tak vysloven souhlas, že jakákoliv osoba mohla být zbavena svých občanských práv, a to v situaci, kdy se sovětům jevilo, že by svým chováním a jednáním ohrozily budování socialismu. Ke zbavení občanských práv však mohlo dojít i tehdy, jestliže by jiné osoby narušovaly zájmy rolníků. Tato skutečnost byla začleněna také do samotné Ústavy, a to do čl. 28, v němž bylo zakotveno následující ustanovení: *„řídíc se zájmy dělnické třídy jako celku, zbavuje Ruská socialistická federativní sovětská republika jednotlivé osoby a jednotlivé skupiny práv, jichž užívají ke škodě zájmů socialistické revoluce.“*¹²⁶

V návaznosti na to, jaké změny proběhly v letech 1917 až 1918 v oblasti občanského práva, je možno analogicky s tím vyhodnotit také podstatné změny, k nimž docházelo v oblasti práva rodinného. V návaznosti na politickou situaci je tak zcela zřejmé,

¹²⁵ SELTENREICH, R. a kol.: Dějiny evropského kontinentálního práva. 3. vydání. Praha: Leges, 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7. s. 540 -541

¹²⁶ KRECHLER, V., HŘÍBEK, J.: *Sovětské ústavy*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1979, s. 131.

že muselo nutně dojít k odluce státu od církve, což bylo podpořeno vydáním dekretu, v němž bylo stanoveno, že se odlučuje církev od státu a školy od církve.¹²⁷

Před rokem 1917 bylo možno identifikovat poměrně velký vliv, jenž církev měla na celou oblast rodiny a potažmo tak i na rodinné právo. Církev upravovala jak manželství, tak i rodinné vztahy. Vliv církve je zde možno vidět zejména v tom, že do té doby ani neexistovala občanská podoba uzavření sňatku, a proto veškeré svatby probíhaly výhradně v kostelech.¹²⁸

Sověty byl tak po roce 1917, v návaznosti na snížení vlivu církve a jeho odluky od rodinných a manželských vztahů, ustanoven občanský sňatek, a to na základě vydání dekretu o občanském sňatku, o dětech a vydání matrik (prosinec roku 1917).¹²⁹

Po roce 1917 bylo tak možno uzavřít manželství jenom státem, resp. na matrice. Jiná forma sňatku nebyla přípustná, platná. Následně byl také přijat dekret, kterým byla zavedena právoplatná forma rozvodu. Došlo k jeho podstatnému zjednodušení. V minulosti to byla totiž církev, díky níž byl rozvod podstatně složitější vzhledem k existenci řady překážek. To však nově již neplatilo a záleželo tak v podstatě již na vůli manželů, zda se skutečně rozhodli rozvést.¹³⁰

Jestliže do té doby byly upravovány státem jednotlivé oblasti rodinného práva, stále však neexistovala jednotná kodifikace těchto právních norem. V oblasti Ruska k vydání rodinného zákoníku došlo až v říjnu roku 1918. Z hlediska obsahu byly v tomto zákoníku začleněny jednotlivé dekrety, které již byly vydány dříve, a upravovaly jednotlivé oblasti rodinných a manželských vztahů. Kromě toho však do něj byly začleněny také další práva a povinnosti, které byly dány jednotlivým osobám. Zrovnoprávnilo se mimo jiné postavení ženy a muže ve společnosti. Sňatek mohl být uzavřen pouze osobami, které dosáhly minimálního věku 18 let (u mužů), v případě ženy se vyžadoval věk nejméně 16 let. Výjimka zde byla dána pro osoby žijící

¹²⁷ PRŮŠA, O.: *První sovětské ústavy: dokumenty k sovětskému státnímu právu*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1952. s. 32

¹²⁸ MEČL, J., ZDOBINSKÝ, S.: *Právo na revoluci*. 1. vyd. Praha: Lidové nakladatelství, 1969. s. 131

¹²⁹ PRŮŠA, O.: *První sovětské ústavy: dokumenty k sovětskému státnímu právu*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1952. s. 190-193

¹³⁰ Tamtéž, s. 193-203.

v zakavkazském regionu, kde se stanovil nižší věk pro uzavření manželství – u mužů věk 16 let, u žen to bylo 13 let.¹³¹

Snížil se také okruh jednotlivých příbuzných, s nimiž nemohl člověk uzavřít manželství. Byla zavedena vyživovací povinnost navzájem mezi manžely. Zároveň s tím bylo také dáno, že vznik manželství nepodmiňoval zároveň vznik společného majetku. Jestliže se dva jedinci rozhodli vstoupit do manželství, byl tento akt pojímán čistě jako osobní, a nikterak se to neprojevovalo na žádných dalších vztazích. V nově ustanoveném rodinném zákoníku bylo také začleněno ustanovení, že uzavřený církevní sňatek není platný, resp. nemá žádnou právní váhu. Díky tomu byl státem regulován počet uzavíraných sňatků před církví, k čemuž docházelo zejména na vesnicích.

Jelikož do roku 1918 nebylo docíleno zrovnoprávnění úrovně dětí narozených mimo manželství a v něm, bylo tak ustanoveno až na základě přijetí rodinného zákoníku. S tím zároveň souvisel i vznik vyživovací povinnosti jak rodičů k dětem, tak i v opačném směru (to platilo zejména v jejich dospělosti). Zákon o rodině v tomto směru navíc zavedl zákaz osvojení si dítěte, což bylo do tehdejší častokrát mnohými osobami zneužíváno. Osvojenec tak zpravidla pracoval jako levná pracovní síla pro své osvojitele. V zákoně o rodině byla nově upravena také problematika zabezpečení svobodných matek. Její povinností bylo oznámit na matrice, a to nejpozději tři měsíce před porodem, kdo je otcem jejího dítěte. Matriční úřad pak měl na starosti otci oznámit tuto skutečnost. Otec, který byl takto ženou označen, mohl do dvou týdnů od vyrozumění matrikou podat návrh na zahájení soudního sporu, kterým mohlo být popřeno, že je otcem dítěte, jak tvrdí matka. Na základě tohoto řízení tak mohlo být započato řízení o stanovení otcovství. Zde také byla určena otci vyživovací povinnost. Jestliže se v průběhu tohoto řízení prokázalo, že matka po stanovenou (inkriminovanou) dobu udržovala intimní styky také s jinými muži, museli být tito také přizváni k účasti na řízení. Všichni se tak měli podílet na nákladech, které souvisejí s porodem a s výživou dítěte. V takovém případě pak nebylo určeno otcovství.¹³²

¹³¹ PRŮŠA, O.: *První sovětské ústavy: dokumenty k sovětskému státnímu právu*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1952. s. 193-203

¹³² Tamtéž

Z výše uvedeného je zcela patrné, že ačkoliv občanské právo v jiných aspektech spíše potlačovalo klasické formy demokratických principů (vyvlastnění, zrušení osobního vlastnictví apod.), v případě rodinného práva tomu bylo jinak. Zde lze hovořit o tom, že rodinné právo bylo postaveno na základech moderní demokracie, podobně jako tomu bylo v případě jiných moderních, vyspělých západních států. To lze vidět např. v tom, že žena měla stejné postavení jako muž. Měla také právo vlastnit majetek a nemusela tak být pouze na svém muži finančně závislá, což do roku 1918 naprosto nepřipadalo v úvahu. Z analýzy rodinného práva, resp. zákona o rodině je patrné, že byla kladena vysoká významnost na zachování a dodržování práv dítěte.

V této podkapitole je nutné se zmínit, k jakým změnám v minulosti docházelo také v oblasti dědického práva. Jak již totiž bylo dříve řečeno, byl vydán dekret, kterým se zrušilo dědictví. Tento platil od roku 1918, kdy bylo v prvním článku Dekretu stanoveno, že se ruší jak dědění ze zákona, tak i z církevní závěti.¹³³ V případě smrti majitele tak jeho majetek výhradně přechází do rukou státu. Tato skutečnost souvisela mimo jiné s celkovým procesem vyvlastňování a zrušení soukromého vlastnictví. Stát se snažil o to, aby nebylo možno dědit vysoký kapitál a předávat jej mezi příbuznými. Primárním cílem dekretu tak bylo zrušit soukromé vlastnictví jako takové. Je však důležité se zmínit dále o tom, že zrušení dědictví nebylo zcela jednotné, neboť zákaz dědictví nebyl zcela komplexní. V dekretu totiž bylo ustanoveno, že v případě, že zemřelý disponoval majetkem ve výši do 10 tis. rublů, mohli jej spravovat přímo jeho příbuzní. Ti však neměli k tomuto majetku vlastnické právo. Jednalo se pouze o tzv. držbu. Jejich právem bylo s majetkem disponovat.¹³⁴

Na základě vydání dekretu bylo také možno zajistit výživu pozůstalých po zemřelém, v případě, že se ukázala taková potřeba. Výživa zpravidla byla zajišťována z majetku zemřelého, s kterým nemohli příbuzní disponovat. Vyživovací povinnost z tohoto titulu byla zaměřena zejména na předky zemřelého, na jeho potomky, sourozence a na manžela, a to za situace, že tito nebyli schopni samostatně pracovat, nedosahovali tak rozhodného příjmu, který by jim zajistil potřebnou životní úroveň. V rámci dekretu bylo začleněno také toto ustanovení dočasného řešení o zabezpečení určitých osob

¹³³ PRŮŠA, O.: *První sovětské ústavy: dokumenty k sovětskému státnímu právu*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1952. s. 146

¹³⁴ MEČL, J., ZDOBINSKÝ, S.: *Právo na revoluci*. 1. vyd. Praha: Lidové nakladatelství, 1969. s. 136

po zemřelém, a to až do té doby, než byl přijat dekret, kterým se ustanovilo všeobecné sociální zabezpečení. Samotný dekret o zrušení dědictví se však nejevil jako vhodné řešení, a proto také bylo v roce 1922 zrušeno, čímž se vrátila původní podoba dědění, jako v jiných evropských státech.¹³⁵

Základem pro fungování socialistického práva v minulosti se považovalo formulování občanského zákoníku Ruské federace, který začal platit v roce 1964. V roce 1995 Občanský zákoník obsahoval celkem 569 článků a byl rozčleněn do celkem osmi oddílů, k nimž se řadily tyto: Obecná ustanovení, právo vlastnické, závazkové, autorské právo, právo k objevům, právo vynálezecké, dědické a kolizní. V té době již nebylo zde začleněno právo rodinné, neboť v roce 1995 vznikl rodinný zákoník, který tyto skutečnosti právně upravoval.¹³⁶

Jak bylo výše v této kapitole uvedeno, v minulosti byla platná podoba občanského zákoníku z roku 1964. Poté, co padl komunistický režim, bylo přistoupeno k nové rekonstrukci občanského práva. První reforma z této oblasti započala již v roce 1994 (první známky tohoto procesu jsou nicméně uváděny již v roce 1992). Reformy pak v rámci tohoto zákoníku byly ukončeny až v roce 2008. To předpokládalo přijetí celkem čtyř částí občanského zákoníku Ruské federace (ROZ). Tyto reformy měly za následek podstatné změny v celém občanském právu, díky nimž mělo Rusko zajištěno poměrně hladce přechod od podoby plánovaného hospodářství k tržní ekonomice. První reforma občanského zákoníku v roce 1994 již obsahovala řadu demokratických a pokrokových myšlenek, což mělo další pozitivní vliv na vývoj v celém Rusku. S tím totiž souvisel fakt, že byla přijata další ustanovení, která se dotýkala oblasti korporátního práva, jeho obchodních transakcí, vlastnického práva a hypoték. Ukazuje se však, že některá nově přijatá ustanovení nejsou zcela žádoucí, a to např. z důvodu, že je zde zakotvena ne příliš vhodně pojatá úprava sektoru neziskových organizací.¹³⁷

¹³⁵ MEČL, J., ZDOBINSKÝ, S.: *Právo na revoluci*. 1. vyd. Praha: Lidové nakladatelství, 1969. s. 136

¹³⁶ KNAPP, V.: *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 127

¹³⁷ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol.: *Zkušenosti s implementací nového soukromého práva v zahraničí* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Zkusenosti_s_implementationi_noveho_soukr_omeho_prava_v_zahranici.pdf.

Celý proces rekonstrukce ruského občanského práva vyvrcholil v roce 2012, a to zejména ustanovením o obchodních transakcích. Důvodem začlenění byla skutečnost, že obchodní transakce dnes již mají mnohem složitější podobu, než tomu bylo v minulosti (cca rok 2000 – 2002). V roce 2009 pak byla započata druhá část reformy ruského občanského práva. V té době došlo k tomu, že bylo Radou pro kodifikaci a zlepšování občanskoprávní legislativy ke schválení základního dokumentu. Tím byla koncepce vývoje občanskoprávní legislativy v Ruské federaci. Následující roky, až do roku 2011 se vedla poměrně bouřlivá diskuse o konečné podobě občanského zákoníku v Rusku. Tuto diskusi vedly soudci, obchodníci, vyučující na právnické fakultě, včetně dalších právníků. V dubnu 2009 byla novela zákoníku projednána v Parlamentu, což mělo za následek poměrně živou diskusi, jejímž výsledkem bylo rozdělení občanského zákoníku do celkem šesti částí. I přes tuto skutečnost však byla podoba ROZ prezidentem na konci roku 2012 schválena, resp. jím podepsána. Tato první část novelizace pak nabyla účinnosti ke dni 1. 3. 2013.¹³⁸

3.3. Současná podoba občanského práva

Jak již vyplynulo z předchozích podkapitol, na území současného Ruska je v platnosti nový Občanský zákoník, který v plné podobě nahradil jeho tehdejší verzi z roku 1964. První známky jeho rekonstrukce započaly rokem 1992 a ukončeny byly až rokem 2006 – 2008.

Jak již bylo definováno výše, novelizacemi občanského zákoníku Ruské federace bylo do praxe začleněno hned několik nových ustanovení. Ta se týkala celkem pěti oblastí. První z nich byla začleněna do části obecného ustanovení. Jednalo se o ustanovení § 2 (zavedení podnikatelského konceptu), § 5 (zavedení obyčeje jako pramen práva), § 10 (nově bylo do praxe zaveden zákaz pro nekalou soutěž).¹³⁹

¹³⁸ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol.: *Zkušenosti s implementací nového soukromého práva v zahraničí* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Zkusenosti_s_implementationi_noveho_soukromeho_prava_v_zahranici.pdf.

¹³⁹ Tamtéž

Další novelizované části se dotýkaly práva osob, věcných práv, dědického práva a práva obligačního. Co se týče práva osob, zavedeny byly nové paragrafy, a to § 61 až 64 o neplatnosti a reorganizaci právnických osob, § 69 až 104 zavedení některých nových typů právnických osob. V oblasti věcných práv se jednalo o začlenění řady nových ustanovení, mimo jiné o § 131 – zavedení nových pravidel pro katastr nemovitostí, § 260 a § 261 (příjetí soukromého vlastnictví půdy) a o § 274, kdy byla nově upravena věcná břemena.

V oblasti dědického práva byla začleněna ustanovení pod § 1141 až 1148. Lze tak hovořit o podstatných změnách při dědění a zároveň nabývání majetku ze závěti. Změnila se také pravidla při dědění ze závěti, a to ve prospěch příbuzných zemřelého. V rámci obligačního práva byly upraveny některé nové typy smluv, které se dotýkaly zavedení smlouvy o prodeji podniku (§ 559 až § 565), leasingu (§ 665 až § 670) a faktoringu (§ 824 až § 833).¹⁴⁰

Pro nový občanský zákoník Ruské federace je charakteristické, že se zakládá na principu kontinuity, s kterou je spojena existence moderní ruské občanskoprávní legislativy, která se zde propojuje se sovětskou legislativou. Na principu kontinuity je z 60 % postaven také původní občanský zákoník z roku 1964. To se ovšem netýká ideologických pravidel a definic. Kromě toho se za základ nového občanského zákoníku považovala také sovětská literatura z oblasti občanského práva. Jak je dále Hrušákovou uváděno, pro reformu soukromého práva platí, že *„patří k těm, které se děly postupně. Díky postupné obměně občanského zákoníku nebylo zapotřebí příliš dlouhé legisvakance, protože změn nebylo takové množství. Co se týče aktivit majících za cíl přípravu veřejnosti na změny, které s sebou přináší reforma soukromého práva, řadí se Rusko ke státům méně aktivním především ve vztahu k laické veřejnosti. Nebylo indikováno, že by justice zaznamenala nějaké problémy související s přijetím nového občanského zákoníku. K žádnému nárůstu civilních žalob či průtahům řízení tak zřejmě nedošlo.*“¹⁴¹

¹⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, M. a kol.: *Zkušenosti s implementací nového soukromého práva v zahraničí* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Zkusenosti_s_implementationi_noveho_soukromeho_prava_v_zahranici.pdf.

¹⁴¹ Tamtéž

Obecně je tedy možno v této souvislosti charakterizovat občanský zákoník Ruské federace jako právní předpis, v němž jsou zahrnuty jednotlivé normy zcela komplexně a systematicky, čímž upravují celou oblast hmotného občanského práva. Za jeho výjimečnost lze v tomto případě považovat skutečnost, že je tomuto zákoníku dáвана přednost před jinými zákony, které jsou v Rusku platné, a dotýkají se oblasti občanského práva. V současnosti je v občanském zákoníku obsaženo celkem 1551 paragrafů a člení se do celkem čtyř částí.¹⁴²

3.3.1. Rodinné právo

Jak již bylo zmíněno v obecné kapitole o občanském právu jako takovém, v některých zemích, jako je např. Ruská federace, je oblast rodinného práva upravena ještě speciálním zákonem. Naproti tomu v případě České republiky došlo k podstatné změně, kdy byl naopak zákon o rodině do té doby fungující již od 60. let minulého století zrušen.

V oblasti Ruska se jedná o rodinný zákoník, který upravuje jednotlivé oblasti rodinného práva. Mimo jiné je to také oblast vzniku manželství, vztahy mezi manžely a dětmi, včetně ustanovení o rozvodu. Jak bylo dříve uvedeno, první rodinný zákoník vznikl již v roce 1918, a to jako reakce na odluku církve od státu. V této souvislosti bude zaměřena pozornost na problematiku rozvodu, neboť právě v ní došlo v průběhu historie Ruské federace k podstatným změnám. Ukončení manželství je z právního hlediska možné na základě rozvodu (jestliže tedy nejsou počítány situace, kdy dojde ke smrti jednoho z manželů). Rozvod je tak v rodinném zákoníku Ruské federace ustanoven ve čtvrté kapitole II. oddílu, která se nazývá jako „Ukončení manželství.“¹⁴³

V rodinném zákoníku je pak stanoveno, že rozvod je započat příslušným řízením, přičemž z hlediska platné legislativy se jedná o dva typy rozvodového řízení. Na jedné straně se jedná o správní řízení, které probíhá u matričního soudu. Druhým typem rozvodového řízení je řízení soudní. V této souvislosti je pak možno dále čerpat z jednotlivých ustanovení rodinného zákoníku Ruské federace, kde je dále stanoveno,

¹⁴² Občanský zákoník Ruské federace. *Integrace centrum* [online]. 2013 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.integracentrum.cz/aktuality/obcansky-zakonik-ruske-federace-148>.

¹⁴³ Dubrovin, A.: Российское Законодательство: Семейный кодекс [online] © 2014 [cit. 2014-12-06]. Dostupné z <http://www.zakonrf.info/sk/>

že správním řízením by bylo možno využít pouze za situace, že manželé splní dvě základní podmínky. Jednou z nich je podmínka, že manželé spolu nemají žádní nezletilé děti, a dále, že oba souhlasí s rozvodem. K dalším podmínkám se z hlediska platné právní úpravy řadí také další kritéria, která stanoví § 19 odst. 2 rodinného zákoníku. V tomto paragrafu je jednoznačně zakotveno, že druhý z manželů nesmí soud prohlásit za zmizelého, nesmí být zbaven právní způsobilosti, nesmí být odsouzen k trestu odnětí svobody, a to v délce více než 3 roky. Za takové situace pak mohou být manželé poměrně rychle a jednoduše rozvedeni, protože celé řízení probíhá před matričním úřadem.¹⁴⁴

Jiná situace nastává v případě, že jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí, příp. manželé vychovávají nezletilé děti. Zde jednoznačně rodinný zákoník Ruské federace stanovuje, že musí být manželství ukončeno soudně. S tím souvisí i fakt, že se manželství rozvede soudně v případě, že by byly splněny veškeré podmínky pro rozvod před matričním úřadem, avšak jeden z manželů nepřistoupí na to, aby se k tomuto úřadu dostavil, vyplnil potřebné dokumenty a vyslovil souhlas s takovou podobou rozvodu. Ať již rozvodové řízení probíhá před matričním úřadem, nebo u soudu, vždy se zahájí až na podaný návrh manželů, příp. jednoho z nich (za situace, že jeden nesouhlasí). Při rozvodovém řízení se mohou strany nechat zastupovat u obou typů řízení, avšak není to povinnost, pouze právo obou manželů.¹⁴⁵

V této souvislosti je vhodné poukázat na některé skutečnosti, resp. rozdíly mezi právní problematikou rozvodu v českém a ruském právním řádu. Občanský zákoník totiž umožňuje dva typy rozvodu, a to právě na základě toho, zda se manželé dokáží na jednotlivých podmínkách po rozvodu dohodnout. Vždy však musí takové řízení probíhat před soudem. Jiná forma není možná. Rozvodové řízení se také zahájí na návrh jednoho, nebo obou manželů, přičemž musí být k žádosti o rozvod dodána soudem schválená dohoda rodičů o poměrech k nezletilým dětem. Proto také vždy je nejprve rozhodnuto o tom, kdo se bude o děti během rozvodu a po něm starat, jaká bude vyživovací povinnost druhého z manželů k dětem, příp. také k manželce/manželovi.

¹⁴⁴ Dubrovin, A.: Российское Законодательство: Семейный кодекс [online] © 2014 [cit. 2014-12-06]. Dostupné z <http://www.zakonrf.info/sk/>

¹⁴⁵ Tamtéž

Je tak z výše uvedeného patrné, že se formy rozvodu a rozvodového řízení do určité míry mezi Českou republikou a Ruskou federací liší. Vezme-li se v úvahu případ, že se jedná o manžele, kteří nemají děti, a s rozvodem oba souhlasí, zcela jednoznačně je pak manželství rozvedeno jednodušeji v případě Ruské federace. Nemusí totiž probíhat u soudu, což je pro stejný případ manželů v České republice nutností, a může se jednat o zdlouhavější proces. Nehledě na fakt, že soudy v České republice jsou zavaleny velkým počtem případů, což má další vliv na celkový průběh rozvodového řízení.

V této souvislosti lze upozornit na skutečnost, že při rozvodu není vyžadováno, aby trvalo nějakou dobu, jak je to typické, pro některé evropské země. Dále pak v ustanovení 17 rodinného zákoníku Ruské federace je zakotvena skutečnost, že manžel nesmí podat žádost o rozvod za situace, že je jeho manželka v jiné stavu (a nesouhlasí s rozvodem). Stejná situace nastane v případě, že narozenému dítěti není více než jeden rok.¹⁴⁶ V dřívější úpravě rodinného práva nebyla tato skutečnost zakotvena. Stalo se tak až v roce 1995. Důvod je zde nasnadě. Žena by měla být právně chráněna v době, kdy je zranitelná a kdy by také opuštění manželem pro ni znamenalo finanční ztrátu, neboť s malým dítětem nemá příliš dobré vyhlídky na pracovní uplatnění (navíc není možné očekávat, že po porodu bude moci ihned nastoupit do práce, je nutné dodržovat i určité ochranné lhůty vzhledem k jejímu stavu).

V této souvislosti je však z důvodu analogie předcházející kapitoly nutno se zabývat také dalšími podmínkami, které souvisejí s uzavřením manželství a s podmínkami, které jsou pro tuto oblast důležité. V tomto případě je uzavření manželství ustanoveno ve II. oddílu rodinného zákoníku Ruské federace, v jeho třetí kapitole, které je označeno jako „Podmínky a vznik pro manželství.“¹⁴⁷

Třetí kapitola v současné novelizované podobě (rok 2008) obsahuje celkem 5 článků, a to čl. 10 – 15. Podle čl. 10 odst. 1 se manželství považuje za jeden z hlavních orgánů občanského práva. Důležitější je z tohoto pohledu čl. 11, v němž jsou zakotveny jednotlivé podmínky pro vznik manželství, resp. jak může dojít ke vzniku manželství.

¹⁴⁶ Dubrovin, A.: Российское Законодательство: Семейный кодекс [online] © 2014 [cit. 2014-12-06]. Dostupné z <http://www.zakonrf.info/sk/>

¹⁴⁷ Tamtéž

Lze pak tedy hovořit o tom, že při vzniku manželství musí být osobně přítomny dvě osoby (muž a žena), kteří do manželství vstupují. Manželství se nejčastěji uskuteční měsíc od podání žádosti snoubenců na matričním úřadu. Ve specifických situacích je možno uzavřít manželství i dříve, a to v den podání žádosti. Zákoník uvádí situace, jako je těhotenství ženy nebo blížící se porod, příp. jiné zvláštní okolnosti. Vždy je nutno dodržet termín jednoho měsíce. Za určitých situací sice může být tento termín posunut, ne však více než o jeden měsíc.¹⁴⁸

Pro platné uzavření manželství, je třeba, aby do něj obě osoby dobrovolně vstupovaly, přičemž musí také dosáhnout věku, který je ze zákona nutno dodržet. Podle čl. 13 odst. 1 se mohou vzít pouze osoby starší věku 18 let. Za specifických okolností je možno dovolit sňatek také osobám ve věku 16 let. To však musí být posouzeno matričním úřadem na základě vlastní žádosti snoubenců. Čl. 14 pak jednoznačně stanoví, že není povoleno uzavírat manželství mezi osobami, které již uzavřeli manželství, a toto dosud nebylo rozvedeno. Dále se za překážku manželství považuje příbuzenství osob, přičemž se jedná o příbuzenství v přímé vzestupné a sestupné linii (rodiče a děti, prarodiče a vnuci), dále pak v linii polorodé (jedná se o osoby, které mají společnou jen matku, nebo otce), je také zakázáno manželství mezi bratrem a sestrou. Nepovoluje se sňatek mezi adoptivními rodiči a jejich osvojenými dětmi, příp. také jestliže je jedna z osob uzavírající manželství uznána nesvéprávnou či nekompetentní z důvodu existence duševní poruchy.

Zcela zvláštní podtext má čl. 15, jehož prostřednictvím se vyžaduje, aby bylo realizováno lékařské vyšetření osob, které do manželství vstupují. Každá taková osoba musí podstoupit vyšetření svého současného zdravotního stavu, včetně genetické diagnostiky na odhalení případných problémů. Lékařské vyšetření provádějí lékařské organizace působící v systému bezplatného zdravotnictví. Výsledky tohoto vyšetření podléhají lékařskému tajemství a jsou s nimi podrobně a do detailů obeznámeny pouze

¹⁴⁸ Dubrovin, A.: Российское Законодательство: Семейный кодекс [online] © 2014 [cit. 2014-12-06]. Dostupné z <http://www.zakonrf.info/sk/>

osoby, které chtějí vstoupit do manželského svazku. Matričnímu úřadu pak postačí pouze formální a výstupní sdělení, že jsou oba snoubenci v pořádku.¹⁴⁹

3.3.2. Vlastnické právo

Jak již bylo výše uvedeno, občanský zákoník Ruské federace představuje nejvyšší normu, kterou se řídí občanské právo na území Ruska. V samotném občanském zákoníku lze pak v jeho druhé části nalézt ustanovení, která se dotýkají celého vlastnického práva a také obecné části závazkového práva, o čemž bude pojednáno v následující podkapitole.

Při vymezení jednotlivých ustanovení vztahující se k právu vlastnickému je nutno analyzovat přímo II. oddíl (druhou část) občanského zákoníku. Tento oddíl je vymezen celkem osmi kapitolami 13 – 16. V čl. 209 tohoto zákoníku je pak vymezen samotný obsah vlastnického práva. Je zakotveno, že každý majitel má nárok na práva na držení, užívání a nakládání s jeho majetkem. Je také právem majitele s tímto majetkem nakládat podle svého vlastního užívání, avšak nesmí to být zároveň v rozporu s jinými právními předpisy. Zároveň při nakládání s vlastním majetkem nesmí docházet k porušování práv a zájmů ostatních osob.¹⁵⁰

Z výše uvedeného je tak zcela zřetelné, že v tomto se jak francouzský, tak ani ruský občanský zákoník nerozcházejí, naopak lze zde postihnout zcela jednoznačně shody ve vymezení samotného vlastnického práva, což u občanského zákoníku České republiky č. 89/2012 Sb. zdaleka tak není.

Dále je pak v čl. 212 občanského zákoníku Ruské federace jednoznačně a explicitně vymezeno, co je předmětem vlastnického práva. Je zde totiž dále uváděno, že se uznává v Ruské federaci soukromé, státní, obecní a jiné formy vlastnictví (čl. 212 odst. 1). Dle tohoto čl. a odst. 2 je možné, aby majetek vlastnily fyzické osoby (občané), dále také právnické osoby a jiné obecní subjekty. Zákonem je také stanoveno,

¹⁴⁹ Dubrovin, A.: Российское Законодательство: Семейный кодекс [online] © 2014 [cit. 2014-12-06]. Dostupné z <http://www.zakonrf.info/sk/>

¹⁵⁰ Občanský zákoník Ruské federace. *Integrace centrum* [online]. 2013 [cit. 2010-11-28]. Dostupné z: <http://www.integracentrum.cz/aktuality/obcansky-zakonik-ruske-federace-148>.

jakým způsobem je možno užívat občany obecní majetek. Nehledě na formu vlastnictví je dáno, že všechna práva vlastníků musí být chráněna stejným způsobem.¹⁵¹

3.3.3. Závazkové právo

Při charakteristice ruské právní úpravy závazkového práva je nejuvhodnější vycházet přímo z primárního pramene Občanského zákoníku Ruské federace. V něm se nacházejí jednotlivá ustanovení zakotvující oblast závazkového práva hned v několika částech. Jedná se jak o část první, kde jsou jednotlivé oblasti posuzovány z obecného hlediska, tak se dále jedná o část druhou, v níž jsou zakotveny již zcela konkrétní typy smluv, na základě nichž vzniká závazkový vztah mezi dvěma konkrétními stranami.

Jedná se o oddíl III. označený jako Obecná část závazkového práva. Nejprve jsou zde začleněny termíny, jako je závazek a důvody jeho vzniku (čl. 307), začlenění podmínek pro plnění povinností vyplývajících ze závazkového vztahu (čl. 309 až čl. 328). Podle čl. 307 Občanského zákoníku Ruské federace je závazek vnímán jako povinnost jedné osoby (dlužníka) provedení určité činnosti ve prospěch jiné osoby (věřitele). Tato činnost může nabývat rozdílného charakteru. Může se např. jednat o převedení majetku, o vykonání určité práce, o zaplacení určité peněžní částky apod. Závazkem se také dle ruské právní úpravy chápe zdržení určité činnosti, kdy má věřitel právo požadovat od dlužníka, aby plnil svou zákonem danou povinnost. Veškeré povinnosti, které vyplývají ze smluv, včetně správních deliktů jsou začleněny v tomto občanském zákoníku.¹⁵²

V kapitole 27 a v následujících jsou v Občanském zákoníku Ruské federace zakotveny veškeré náležitosti a podmínky vztahující se k oblasti smluvního práva. To lze považovat za jednu z důležitých součástí celého práva závazkového, neboť z něho následně vyplývá povaha závazkového smluvního vztahu mezi oběma stranami. Podle ustanovení čl. 420 uvedeného kodexu se jako smlouva uznává dohoda dvou, případně více osob pro vznik, změnu nebo ukončení občanských práv

¹⁵¹ GrazKodeks: *Гражданский Кодекс Российской Федерации* [online] © 2014 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z <http://www.grazkodeks.ru/>

¹⁵² Tamtéž

a povinností. Na jednotlivé typy smluv se vztahují pravidla dvoustranných a mnohostranných operací, jež jsou vyčleněny v kapitole 9 tohoto zákoníku.¹⁵³

Podobně jako je tomu v případě francouzské a české právní úpravy, jsou v Ruské federaci dle daného zákona vyčleněny typy smluv, jako je např. kupní smlouva, smlouva o díle, smlouva o nájmu apod.

3.3.4. Občanské právo procesní

Zatímco občanské soudní řízení je v České republice upraveno především Občanským soudním řádem, v případě Ruské federace se jedná o dva federální zákony, na jejichž základě je civilní proces z právního hlediska členěn na dvě základní části. Uvažuje se zejména hledisko pravomocí, kterými civilní soudy disponují. Zde lze navíc vyčlenit rozdíl oproti české právní úpravě. V OSŘ v ustanovení § 7 je udělena jedna společná pravomoc pro celou sestavu civilních soudů, v případě Ruské federace je tomu jinak: *„jsou vytvořeny dvě soustavy soudů zvlášť pro dva druhy civilní pravomoci. Pro celou Ruskou federaci tak vedle sebe působí soustava soudů civilních a soustava soudů arbitrážních. Pro spory z občanských, rodinných, pracovních, bytových nebo pozemkových právních vztahů upravuje pravomoc civilních soudů Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации. Pro spory z podnikatelských právních vztahů a právních vztahů z jiné ekonomické činnosti upravuje pravomoc arbitrážních soudů Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации. Obě právní normy nabyly účinnosti v roce 2002, čemuž odpovídá formální stav jejich textu, přehlednost jednotlivých článků a materiální srozumitelnost a utříděnost jednotlivých institutů. Ačkoli se textu obou procesních norem již dotkly četné novely, nepoznamenaly materiální obsah procesního práva takovým způsobem, aby významněji ztížily interpretaci jednotlivých procesních institutů. Z této skutečnosti vyplývá rozdílný rozsah pojednání o české právní úpravě civilního procesu a ruské právní úpravě.“*¹⁵⁴

¹⁵³ GrazKodeks: Гражданский Кодекс Российской Федерации [online] © 2014 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z <http://www.grazkodeks.ru/>

¹⁵⁴ JURÁŠ, M. *Zásada koncentrace řízení v ruském civilním procesu* [online]. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: theses.cz/id/l2zil7/DIPLOMOV_PRCE_-_MAREK_JUR_2011.doc. S. 87-88.

Ruská federace se považuje za smluvní stát Evropské úmluvy, proto také musí federální zákony, jež upravují povahu občanského soudního řízení, odpovídat všem náležitostem kladeným Evropskou úmluvou na zajištění práva na spravedlivý proces. V této souvislosti se klade především zvláštní důraz na právní úpravu občanského práva ve vztahu k právu osoby s projednání věci v přiměřené lhůtě. Lze zde najít významné rozdíly mezi českou a ruskou právní úpravu. V případě občanského soudního řízení v České republice je tento proces celý postaven na požadavky, aby soudy rychle postupovaly a celou věc rychle vyřešily (rozhodly o ní), a to v návaznosti na § 6 a na § 100.¹⁵⁵

Zde je možno dokonce citovat z předmětného občanského soudního řádu, kdy je v ustanovení § 6 zakotveno, že „v řízení postupuje soud předvídatelně a v součinnosti s účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly podle míry jejich účasti spolehlivě zjištěny. Ustanovení tohoto zákona musí být vykládána a používána tak, aby nedocházelo k jejich zneužívání.“¹⁵⁶

Naproti tomu v ruské právní úpravě je tento požadavek přesažen a soudy jsou jím omezeny, neboť je definována maximální přípustná délka trvání soudního řízení. Jak je dále uvedeno v čl. 154 civilního soudního řádu, je povinností soudu, aby vydal meritorní rozhodnutí. To musí být učiněno do dvou měsíců ode dne, kdy byl na soud doručen návrh na zahájení řízení. Případně, že se jedná o věci týkající se neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, nebo o výživného, činí tato lhůta jeden měsíc. Nepřipouští se zkrácení, ani prodloužení lhůty.¹⁵⁷

¹⁵⁵ JURÁŠ, M. *Zásada koncentrace řízení v ruském civilním procesu* [online]. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: theses.cz/id/12zil7/DIPLOMOV_PRCE_-_MAREK_JUR_2011.doc. s. 88.

¹⁵⁶ Parlament České republiky. *Zákon č. 99/1963 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2015. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav ke 26. 2. 2015.

¹⁵⁷ JURÁŠ, M. *Zásada koncentrace řízení v ruském civilním procesu* [online]. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: theses.cz/id/12zil7/DIPLOMOV_PRCE_-_MAREK_JUR_2011.doc. s. 88.

4. OBČANSKÉ PRÁVO V ČESKÉ REPUBLICE

Vzhledem k tomu, že již z velké části bylo o systému občanského práva v České republice hovořeno, je této kapitole věnován menší pozornost, než předcházejícím dvěma kapitolám. Jak dále uvádí odborná literatura předcházející občanský zákoník, který byl ke dni 31. 12. 2013 zrušen, byl z velké části založen na socialistickém právním systému, a inspirován byl také občanským zákoníkem Sovětského svazu, který byl ustanoven v roce 1964, a v současné době již neplatí. Navíc pro tehdejší občanský zákoník České republiky platilo, že byl z velké části již mnohokrát novelizován, a tak z něj nezbylo pak téměř nic starého, avšak také nic systematického. Bylo tedy zřejmé, že musí dojít k rekonstrukci občanského práva, kdy nový občanský zákoník je založen na principu přirozených práv.¹⁵⁸

Jak je dále uváděno Ministerstvem spravedlnosti v České republice, nový občanský zákoník v současnosti platí teprve první rok (od 1. 1. 2014) a obsahuje celkem 3081 paragrafů, čímž se řadí mezi nejobsáhlejší kodex soukromého práva na světě. Jejich prostřednictvím je přejímána celá řada „*pravidel upravených v jiných zákonech, které zrušuje (celkem se jedná o více než 100 právních předpisů, např. obchodní zákoník, zákon o rodině, zákon o vlastnictví bytů či zákon o sdružování občanů)*. Ne všechna pravidla obsažená ve zvláštních zákonech jsou však přijímána bez dalšího. Nový kodex se je snaží přizpůsobit moderním potřebám. Další snahou je upravit nebo zpřesnit některá pravidla, která současné soukromé právo neřeší, případně je upravuje velmi stroze, a pro praxi jsou tato pravidla potřebná.“¹⁵⁹

Občanský zákoník je tak v současné podobě považován za zvláštní soukromoprávní právní předpis, který disponuje silou obyčejného zákona. Zároveň je jeho povaha univerzální, neboť jeho prostřednictvím jsou zde vytvořena veškerá soukromoprávní pravidla. Navíc se občanský zákoník, resp. celé občanské právo vrací k původnímu

¹⁵⁸ KNAPP, V.: *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 80-7179-089-3. s. 119

¹⁵⁹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky: *Moderní úprava tradičního a vyzkoušeného*. [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obecna-cast/obecne/>.

ujednání občanských práv, které byly postaveny na přirozenosti a na tradičním postupu typickým pro stav před rokem 1964.¹⁶⁰

4.1. Historický vývoj občanského práva

Jestliže se má tato podkapitola věnovat také stručnému pojetí občanského práva v jeho dřívější podobě, je zde nutno hovořit již o všeobecném občanském zákoníku, který byl přijat v roce 1918 v návaznosti na ustanovení nové republiky – Československého státu. V jeho ustanovení však bylo možno odhalit některé základy, které si stát podrobil ještě v době, kdy fungovalo Rakousko-Uhersko.¹⁶¹

Významnějšími jsou z tohoto pohledu další přímé občanské zákoníky, které předcházely současné právní úpravě zákonu č. 89/2012 Sb. Jak je tedy dále uváděno odbornou literaturou, v roce 1950 byl ustanoven nový občanský zákoník označovaný také jako střední občanský zákoník, která nabyt účinnosti k 1. lednu 1951. Právě díky tomu, že byl přijat, znamenalo to řadu klíčových změn v celé oblasti občanskoprávních vztahů. Zejména jím byla postižena práva vlastnická a závazková, a to s ohledem na změnu celého politického systému, podobně jako tomu bylo v tehdejší Sovětském svazu. Tato nová úprava důmyslně potlačovala soukromé vlastnictví. Tento zákoník byl nahrazen však dalšími, a to zákonem č. 100/1964 Sb., a následně pak občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb., který na území České republiky i když se značnými novelizacemi platil až do konce roku 2013.¹⁶²

Tento zákoník byl vybudován na principech socialistického právního systému a značnou nevýhodou pro pozdější dobu byla zejména skutečnost, že tím došlo k výraznému rozchodu mezi tímto právem a evropským kontinentálním právem soukromým. Především je zde identifikovatelné, že se tento občanský zákoník odklonil od dispozivity. Dále pro něj je také typické, že se významně odlišuje od moderního evropského občanského práva terminologicky a systematicky. Do budoucna tak bylo

¹⁶⁰ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-325-8. s. 94-98

¹⁶¹ Tamtéž, s. 82-85

¹⁶² Tamtéž, s. 87-94

zřejmé, že takový zákoník nebude možno odrážet potřeby občanů zvláště v době, kdy došlo ke změně politického systému. Proto začali zákonodárci pracovat na novém občanském zákoníku, který se již přiklání k evropskému kontinentálnímu právnímu systému, a více poukazuje na princip přirozených práv, podobně jako je tomu u francouzského občanského zákoníku.¹⁶³

4.2. Současná podoba občanského práva

K 1. 1. 2014 tak vstoupil do právní praxe nový občanský zákoník, jehož značnými výhodami je dále také fakt, že jím byly odstraněny značné nedostatky, mimo jiné také duplikace ustanovení, které existovaly již v rámci jiných zákonů. Proto lze tuto kodifikaci občanského zákoníku považovat za jednu z nejdůležitějších, a to mimo jiné s ohledem na fakt, že nyní pohromadě jsou jedním právním předpisem zakotveny důležité paragrafy týkající se celé oblasti soukromého práva.

Nicméně lze zde na druhou stranu vysledovat i jisté shody a rozdíly oproti francouzské a ruské právní úpravě občanského práva. Tak např. pro ruský občanský zákoník je charakteristické, že se jedná o tzv. komercionalizovaný kodex. Je jím myšleno, že jsou v rámci občanského zákoníku zakotveny také vztahy a pravidla dotýkající se zdaleka ne jenom soukromého práva. To znamená oblasti podnikání a veřejného chování právnických institucí. Naproti tomu i přes velkou rekonstrukci občanského práva není v občanském zákoníku zakotvena oblast rodinného práva. Ta je stále součástí specializovaného rodinného zákoníku Ruské federace.¹⁶⁴

První kodifikační pokusy se uskutečnily již před rokem 1993 (pod vedením profesorů Knappa a Planka) a dále v polovině 90. let (pod vedením profesora Zoulíka), ale žádný z těchto projektů nebyl dokončen. V roce 2000 byly na základě rozhodnutí tehdejšího ministra spravedlnosti Otakara Motejla zahájeny pod vedením hlavního zpracovatele

¹⁶³ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-325-8. s. 90-94

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 75-76

prof. Dr. JUDr. Karla Eliáše práce na přípravě nového občanského zákoníku.¹⁶⁵ Nový občanský zákoník byl vyhlášen 22. března 2012 ve Sbírce zákonů v částce 33 pod číslem 89/2012 Sb., přičemž číslo zákona je odkazem na klíčový rok 1989, čímž se stal součástí českého právního řádu. Zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014, přičemž dvouletá legisvakanní lhůta byla stanovena jako dostatečná pro seznámení s normou odbornou i obecnou veřejností a dále měla poskytnout přiměřený časový prostor pro vydání souvisejících právních předpisů např. katastrálního zákona.

Základem je vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937, který vycházel z rakouského ABGB a četné zahraniční inspirace (Německo - BGB, Švýcarsko - Zivilgesetzbuch nebo kanadské provincie Quebec - Code civil québécois).¹⁶⁶ V roce 1937 osnovu tohoto nově vytvořeného zákoníku vydal Senát Národního shromáždění pod názvem Vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník. Mezinárodní politická situace se však vyhrtila a po Mnichovské dohodě byly prioritou jiné cíle než kodifikace práva. Po skončení 2. světové války bylo dekretem prezidenta republiky navázáno na právní prostředí předválečné. V platnosti tak zůstal recipovaný všeobecný zákoník občanský, zákon č. 946/1811 Sb.z.s., a to až do konce 1950, kdy ho nahradil střední občanský zákoník.

Snahou nového občanského zákoníku je, až na výjimky např. zákoník práce¹⁶⁷, sjednotit uceleně soukromoprávní vztahy v univerzálním kodexu soukromého práva. Nová kodifikace si také klade za cíl definitivně odstranit nežádoucí pozůstatky let minulých a navázat na tradiční pojetí soukromého práva, kdy předmětem úpravy je člověk, jeho vztahy rodinné i obchodní, majetek a jeho vlastnictví včetně smluvního práva.

Jednotlivé normy NOZ mají až na výjimky dispozitivní charakter a jazyk zákona se vrací původní právní terminologii, která se v době socialistických zákoníků přizpůsobila spíše veřejnému právu, a nahrazuje formulaci "je povinen" vykonat, strpět,

¹⁶⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku*. [online] © 2013 [cit. 2014-04-12]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZDuvodova_zprava_11042011.pdf s. 584

¹⁶⁶ DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné, Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s 95. ISBN 978-80-7478-326-5

¹⁶⁷ *Pouze zákoník práce jako jeden z obecných soukromoprávních zákonů nebyl integrován do NOZ.*

uhradit výrazem "necht?" vykoná, strpí nebo uhradí. A také, je-li to možné, dává přednost českým výrazům před cizími slovy např. "nakládat" namísto "disponovat", čímž se stává srozumitelnějším i pro laickou veřejnost.¹⁶⁸

4.2.1. Rodinné právo

Rodinné právo je zakotveno do druhé části občanského zákoníku, která se dále člení na celkem III hlavy. První z nich se věnuje manželství, druhá je zaměřena na příbuzenství a švagrovství. Třetí právně upravuje oblast poručenství a jiných forem péče o dítě. To znamená především osvojení a pěstounskou péči. Zejména pak v případě osvojení dochází ke značným změnám a některé nové instituty, které jsou zde nově zahrnuty, se inspirovaly úpravou občanského právního řádu před rokem 1950. Nově lze tak docílit toho, že může být osvojen i zletilý, tj. osoba ve věku nad 18 let, což v dřívější právní úpravě nebylo možné. Dále lze hovořit o tom, že byla zvýšena doba tzv. předadopční péče na celkem 6 měsíců, a změnila se také forma udělení souhlasu s osvojením dítěte, kdy si matka po udělení souhlasu může ještě další tři měsíce rozmyslet, zda svůj souhlas neodvolá zpět.¹⁶⁹ Tuto skutečnost však nelze považovat pohledem adoptivních rodičů za příliš uspokojivou a pozitivní, neboť tím může dojít k vytržení dítěte z nové rodiny. V praxi tak dochází k tomu, že jsou děti svěřovány do péče budoucích osvojitelů později, než by to bylo možné, a to právě s ohledem na zachování anonymity prováděné adopce.

Oblast manželství v rodinném právu občanského zákoníku je vyčleněna pod ustanoveními § 655 až § 770. Do manželství mohou vstoupit pouze osoby, které k tomu projeví svobodný a dobrovolný zájem, je jim minimálně 18 let a jsou tedy zletilé. Za určitých okolností, zejména v době, kdy je dívka těhotná, je možné dovolit vznik manželství již osobám ve věku 16 let. Je nutné však o toto požádat soud.¹⁷⁰

Česká právní úprava pak dále povoluje jak formu občanského sňatku, tak i formu sňatku církevního. Podle českého práva není nutné s církevním sňatkem absolvovat také sňatek

¹⁶⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR: *Nový občanský zákoník. Obecná část.* [online] © 2013 [cit. 2014-04-12]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obecna-cast/obecne/>

¹⁶⁹ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

¹⁷⁰ Tamtéž

občanský, avšak musí být odpovědnou osobou do tří dnů od sňatku doručen dokument, že ke sňatku skutečně došlo.¹⁷¹

4.2.2. Vlastnické právo

Vlastnictví je upraveno ve třetím dílu třetí části občanského zákoníku. Vlastnické právo stejně jako práva zástavní, zadržovací a právo věcného břemene náleží k právům věcným. Je nejsilnějším a nejobsáhlejším věcným právem, které působí *erga omnes*, a od pravidel daných občanským zákoníkem v souvislosti s těmito právy, se nelze odchýlit ujednáním stran. Věcná práva jsou evidována ve veřejných rejstřících.¹⁷²

Vlastnické právo je možné charakterizovat jako právo ovládat věc svou mocí nezávisle. Věcí stejně jako francouzské právo i české právo chápe vedle hmotných předmětů i věci nehmotné nebo práva, pokud to jejich povaha připouští.¹⁷³ Tato jasná definice byla zavedena až s občanskoprávní revolucí, neboť v občanském zákoníku účinném do 31. 12. 2013 nebyla věc definována, a v právní praxi byly věcmi chápány pouze předměty hmotné povahy. Stejný přístup je aplikován i ruském občanském právu.

K převodu vlastnického práva k nemovitým věcem dochází zápisem veřejného rejstříku (katastru nemovitostí). V případě movitých věcí se rozlišuje, zda se jedná o věci zapsané ve veřejném seznamu, kdy k převodu dochází zápisem nebo věci určené individuálně, u kterých se nabývá vlastnictví účinností smlouvy.¹⁷⁴ Podle francouzského práva dochází k převodu vlastnictví již uzavřením smlouvy, a to jak v případě věcí nemovitých i movitých. Naopak v ruském právu dochází k přechodu práva vlastnictví v případě nemovitých věcí zápisem do veřejného rejstříku, stejně jako u nás, a k převodu vlastnictví movitých věcí dochází odevzdáním věci, což koresponduje s úpravou občanského zákoníku z roku 1964.

¹⁷¹ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

¹⁷² Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Nový občanský zákoník. Vlastnictví a další věcná práva*. [online]. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/vecna-prava/obecne/>

¹⁷³ NOVOTNÝ, P.: *Nový občanský zákoník: vlastnictví a věcná práva*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2014. 165 s. ISBN 978-80-247-5166-5. s. 41

¹⁷⁴ HURDÍK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné: Obecná část, Absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-80-7380-495-4. s. 210.

Ve 3. díle věcných práv je mimo předmětu a obsahu vlastnického a jeho převodu, dále řešeno vyvlastnění a omezení vlastnického práva, ochrana a nabytí vlastnického práva.

4.2.3. Závazkové právo

Závazkové právo je s ohledem na rekodifikaci občanského práva v České republice od roku 2014 začleněno pouze v právní úpravě občanského zákoníku. V občanském zákoníku je závazkové právo upraveno velmi detailně, kdy upravuje všechny principiální otázky ve více v téměř 1300 ustanoveních. Nově zahrnuje smluvní vztahy, které byly dříve upraveny speciálními zákony např. obchodním zákoníkem nebo zákonem o pojistné smlouvě.

V minulosti (tedy až do 31. 12. 2013) upravoval jak občanský, tak i obchodní zákoník termín závazek jako pojem, který se využívá pro označení vztahu mezi věřitelem a dlužníkem. Zároveň se však také mohlo tohoto pojmu využít i pro pojmenování povinnosti, kterou měl ze zákona dlužník, tj. pro jeho dluh.¹⁷⁵

V novém občanském zákoníku je však již jednoznačně rozlišeno, kdy je závazek označen ve smyslu vztahu pro věřitele a dlužníka. Závazek zde určuje celkovou povahu závazkového smluvního vztahu, pro který jsou charakteristická práva i povinnosti obou smluvních stran (může jich být i více). Věřitelem se chápe osoba, která má na své straně právo – má pohledávku, kterou vyžaduje od dlužníka, chce, aby pro ni např. něco vykonal. Na druhé straně vztahu stojí dlužník, který má vůči věřiteli povinnost – má vůči věřiteli dluh. Závazek nejčastěji vzniká ze smlouvy. *To se „projevuje už v rozsahu, který je smluvnímu právu vyčleněn již v současném občanském a obchodním zákoníku, ale také ve zvláštních předpisech (např. v zákoně o pojistné smlouvě). Nový občanský zákoník se smluvnímu právu věnuje ve více než tisícovce ustanovení (§1724 – 2893), v nichž podrobně upravuje všechny podstatné otázky smluvního vztahu, od jeho vzniku, obsahu, případné změny, až po zánik. Vždy je také třeba nalistovat do jiných částí zákona, které se věnují např. náležitostem právního jednání – tj. i smluv, nebo do části o věcných právech, kde nalezneme zejména*

¹⁷⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR: *Obecně k závazkovému právu. Nový občanský zákoník* [online]. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/smluvni-pravo/obecne/>.

důležitá pravidla o nabytí vlastnického práva. Závazky vznikají vedle smluv i v důsledku protiprávních činů, kterým je věnován prostor v kapitole o náhradě újmy. Právním důvodem vzniku závazku jsou ale i jiné skutečnosti. Přestože jejich jednotná úprava není možná, jsou pro přehlednost obsaženy v šesté hlavě NOZ. Kromě toho nelze opomenout ani závazky z právního jednání jedné osoby (§ 2884 a násl.).“¹⁷⁶

Ruské právo stejně jako české do roku 2014 označuje závazkem obsah vztahu dvou stran tj. povinnost jedné strany (dlužníka) provést ve prospěch druhé strany (věřitele) nějakou činnost, jako je předat majetek, vykonávat práci, zaplatit peníze, anebo zdržet se určitého jednání, ale také zároveň dává věřiteli právo od dlužníka požadovat splnění jeho povinností.¹⁷⁷ Na druhé straně ruské slovo "обязательство" také označuje povinnost, tudíž plnění na straně dlužníka.

Francouzský zákoník v závazkovém právu prioritně hovoří o smlouvě a smluvním závazku, kdy tento vztah považuje za komutativní. Přímou říká, že každý účastník vztahu souhlasí s tím, že to co má dát nebo udělat se považuje za ekvivalent toho, co udělá druhá strana pro něj.¹⁷⁸ Tento popis odpovídá spíše současnému chápání závazku českým právem.

4.2.4. Občanské právo procesní

Občanské procesní právo stanovuje postupy k ochraně a zajištění hmotných práv daných občanským zákoníkem v soudním řízení. Procesní právo je stejně jako ve Francii a v Rusku kodifikováno a to zákonem 99/1963 Sb., občanský soudní řád. V České republice také nově pro nesporná řízení platí zákon 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Základními oblastmi, které jsou procesním právem řešeny, jsou subjekty civilního procesu - soudy včetně jejich struktury, organizace, pravomoci a příslušnosti; účastníci soudního řízení a další instituce justičního systému. V zákoně je definováno za jakých

¹⁷⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR: *Obecně k závazkovému právu. Nový občanský zákoník* [online]. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/smluvni-pravo/obecne/>.

¹⁷⁷ GrazKodeks: *Гражданский Кодекс Российской Федерации* [online] © 2014 [cit. 2014-12-12]. Dostupné z <http://www.grazkodeks.ru/>

¹⁷⁸ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-12-12]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

podmínek a jaká osoba se může stát účastníkem řízení, jakým způsobem řízení probíhá, jaké právní úkony mohou být ze strany soudních orgánů činěny, jaká práva mají samotní účastníci atd. Dále stanoví náležitosti podání k soudu, průběh řízení, rozhodnutí ve věci vč. práva na odvolání, mimořádné opravné prostředky a náklady řízení.¹⁷⁹

Důležitou součástí procesního práva jsou principy soudnictví a civilního procesu, které jsou uvedeny nejen v občanském soudním řádu, ale také v dalších normách českého právního řádu. Také sem patří principy přímo v právních předpisech neuvedené, jež se projevují prostřednictvím jednotlivých institutů.

V Ústavě České republiky je zakotvena nezávislost a nestrannost soudů, rovnost účastníků, veřejnost a ústnost jednání, Listina zase zdůrazňuje právo na spravedlivý proces včetně práva na právní pomoc. Občanský soudní řád stanoví v §§ 1 - 6 mimo jiné právo domáhat se u soudu ochrany práva a v zákoně o soudu a soudcích se opět objevuje nezávislost a nestrannost soudců nebo právo na projednání a rozhodnutí věci bez zbytečných průtahů.¹⁸⁰

¹⁷⁹ WINTEROVÁ, A. a kol.: *Civilní právo procesní*. 6: aktual. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0. s. 5-9

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 59 - 60

5. KOMPARACE ÚPRAVY DĚDICKÉHO PRÁVA

Následující kapitola se věnuje srovnání dědického práva v uvedených třech zemích – České republice, Francii a Rusku. Bude tak moci být porovnáno, jak je dědické právo upraveno, zda je možné dědit ze závěti, ze zákona, jak jsou k tomu stanoveny další podmínky apod. Veškerá ujednání v této kapitole vycházejí ze současných a platných primárních zdrojů – právních předpisů občanského zákoníku.

Dědické právo lze považovat za jedno z dalších důležitých práv, které spadají do systému občanského práva. Pro Rusko bylo v počátku vymezení socialistického práva charakteristické, že došlo k zrušení dědění. To se však později ukázalo jako chybný krok, a také proto bylo v roce 1922 přistoupeno k začlenění celé oblasti dědického práva do první podoby občanského zákoníku. Ten byl nahrazen novým v roce 1964 a později pak v roce 2008, kdy probíhala již od 90. let minulého století postupná rekodifikace.

Významné změny lze identifikovat také v případě nového občanského zákoníku České republiky. Zde také došlo k nové kodifikaci občanského práva. Řada oblastí tak dostala větších či menších změn. Zatímco v případě rodinného práva nedošlo až k takovým změnám, jiná situace již nastává v oblasti dědického práva, jak bude dále poukázáno.

V případě Francie lze vysledovat znaky shodné s římskou úpravou práva, a to mimo jiné z důvodu, že z něho také Code Civil vychází. Nicméně i zde je možné stále navazovat na úpravu, která byla dána kodifikací občanského práva v roce 1804 a kdy došlo k výraznému usnadnění dědění.

5.1. Právní úprava dědického práva ve Francii

Dědění a jeho podmínky jsou ve Francii začleněny v občanském zákoníku Francouzů. Dědické řízení se tak dle tohoto právního předpisu zahájí v případě smrti zemřelého. Dědí se jak aktiva, tak i pasiva, tzn. i dluhy. Žádný z dědiců nemá povinnost dědictví přijmout. Pokud tak učiní, přijímá celý majetek, tzn. i s jeho dluhy, které na něj

v okamžiku dědění přecházejí. Hodnota majetku se vypočítává ke dni smrti zůstavitele.¹⁸¹

Ve francouzské právní úpravě se primárně předpokládá, že bude dědit fyzická osoba, nicméně může dědit i osoba právnická. Dědicem může být jen ten, kdo je při dědickém řízení naživu, tedy i dítě, pokud se narodilo živé. Jsou také přesně stanoveny důvody, pro něž není možno dědit. Tyto jsou stanoveny v čl. 726 občanského zákoníku, kde se uvádí, že je to např. z důvodu hanebnosti, kdy tedy automaticky dědic ztratí právo dědit ze zákona. Podle čl. 728 má zemřelý právo hanebnost dědice podle vlastní vůle odpustit.¹⁸²

Jednotlivé způsoby dědění jsou v občanském zákoníku uvedeny ve třetí kapitole, kdy je možno dědit jak ze zákona, tak pak dále také ze závěti. V tomto případě zde lze najít podobnosti jak s ruskou úpravou dědického práva, tak také s úpravou českého dědického práva. Na rozdíl od nového občanského zákoníku však francouzská právní úprava vymezuje ještě také formu dědění, či způsob dědění na základě toho, zda druhý z manželů ještě žije, či tomu tak není. Jedná se v tomto případě o určitou formu dvojkolejnosti dědění, což má za následek o něco těžší pochopení celé problematiky.

Jak je dále občanským zákoníkem (Code civil) uváděno, ze zákona mohou dědit celkem čtyři třídy dědiců v případě, že druhý z manželů již nežije. Je zde především zřejmé, že francouzská právní úprava dědění je značně rozsáhlá a poměrně komplikovaná. To značí dále i to, že za situace, že druhý z manželů ještě žije, může dědit buď sám, anebo s dalšími dědici. První třída dědiců v případě neexistence manžela zahrnuje děti zůstavitele a jejich potomci, přičemž mezi ně se dědictví rozdělí stejným dílem bez jakéhokoliv rozdílu.¹⁸³

Druhou možnou formou dědění je dědění ze závěti. Podle francouzského práva se větší význam soustřeďuje právě na dědění ze závěti, proto je vždy zjišťováno, zda zůstavitel nezanechal po sobě závěť neboli testament. Jedná se tedy o jednostranné jednání, které může vykonat pouze jedna osoba, a to za účelem rozdělení majetku po své smrti.

¹⁸¹ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

¹⁸² Tamtéž

¹⁸³ Tamtéž

Pořídít může závěť jakákoliv fyzická osoba, která dosáhla alespoň 18 let. Za zletilou osobu lze považovat také osobu emancipovanou – tedy osobu, která uzavřela sňatek, nebo byla jako emancipovaná uznána na základě rozhodnutí soudu.¹⁸⁴

5.2. Právní úprava dědického práva v Rusku

Dědické právo je zakotveno v občanském zákoníku v jeho třetí části v oddílu V. nazvaném DĚDICKÉ PRÁVO. Již v hlavě 61 v obecném ustanovení je dáno, jakým způsobem může dědění probíhat a jak je charakterizováno (čl. 1110 a 1111). V tomto případě lze tak hovořit o tom, že při dědění dochází k přidělení majetku zemřelého na jiné osoby, a to na základě univerzálního právního nástupnictví. Tím je myšleno, že majetek zemřelého připadne dědicům v naprosto nezměněné formě v jeden stejný okamžik. Čl. 1111 pak uvádí, jaké jsou důvody dědění, přičemž se ze zákona povolují pouze dva způsoby dědění. Jedná se o dědění ze zákona a dědění ze závěti. Dědění ze zákona je uvažováno tehdy, jestliže majetek zemřelého není upraven závětí. Pak je tedy přistoupeno k dědění ze zákona.¹⁸⁵

Podle čl. 1116 Občanského zákoníku jsou staveny odpovědné osoby, které se účastní dědického řízení. Jedná se o občany, kteří ve stanovený den dědění žijí, a také děti, které byly počaty za života zůstavitele, příp. se také může jednat o dítě, které se narodilo až po jeho smrti (je nutné, aby bylo zastupováno odpovědnou osobou). V případě, že se dědí ze závěti, musí být povolány všechny osoby, a to včetně právnických, které jsou v závěti uvedeny a existují ke dni, kdy je dědictví probíráno. Z právnických osob lze hovořit o Ruské federaci, o subjektech Ruské federace, o jednotlivých obcích a jejich částech i o mezinárodních organizacích.¹⁸⁶

Hlava 62 následně stanovuje jednotlivé podmínky, které jsou zákonem upraveny pro dědění ze závěti. Čl. 1118 stanoví, že nakládat s majetkem pro případ smrti je možné jenom na základě pořízení závěti. Tu může pořídít každý občan, který je ke dni

¹⁸⁴ Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20150128>

¹⁸⁵ GrazKodeks: *Гражданский Кодекс Российской Федерации* [online] © 2014 [cit. 2014-12-05]. Dostupné z <http://www.grazkodeks.ru/>

¹⁸⁶ Tamtéž

vyhotovení závěti právně způsobilý. Lze ji pořídit pouze osobně a je jí možno vyjadřovat pouze vůli jednoho člověka (občana). Jak se závětí, a tedy s majetkem pro případ smrti občan naloží, záleží pouze na jeho vlastní vůli. V případě, že nechce, aby po něm dědili zákonní dědicové, lze toho docílit jen tak, že je vydědí, což může učinit bez jakéhokoliv důvodu. Pak také může do závěti zahrnout kohokoliv, koho uzná za vhodného.¹⁸⁷

Podle čl. 1122 se stanoví dědické podíly na odkázaném majetku. Jestliže je majetek odkázán dvěma nebo více osobám - dědicům, přičemž nebylo uvedeno, jaký je jejich podíl dědění, považuje se za to, že budou dědit rovným dílem.¹⁸⁸

Závět lze pořídit pouze v písemné formě, přičemž musí se nechat ověřit u notáře. V případě, že nemá písemnou formu, považuje se za neplatnou. V případě, že ji neověří notář, ale jiné osoby, jsou dále stanoveny jednotlivé body nutné k dodržení, což je zakotveno v čl. 1125.¹⁸⁹

Hlava 63 občanského zákoníku stanovuje jednotlivé podmínky pro dědění ze zákona, což je v ruském občanském zákonu druhý možný způsob dědění. V tomto případě se jedná o jiný způsob dědění. Může se např. jednat o situaci, kdy zůstavitel po sobě nezanechal žádnou závěť, proto budou povolány vždy ty osoby, které připadají v úvahu dle zákona a jednotlivých tříd. Dále je však nutno poukázat na to, že i když zůstavitel dle právních podmínek sepíše platnou závěť, avšak nevydělí zákonné dědice, ti tak mají stále právo na dědění.

Podle čl. 1141 občanského zákoníku se jednotliví dědicové dělí do tříd. Jestliže v určité třídě žádní dědicové neexistují, nebo zde není právo dědit, tak jsou pak vyloučeni z dědění. V případě, že se v jedné třídě nachází více dědiců, dědictví je pak mezi ně rozděleno rovným dílem. Celkem existuje 6 tříd dědění, přičemž k první se řadí děti, manžel a rodiče zůstavitele. Na základě práva nástupnictví lze za dědice v první třídě považovat také jeho vnuky a jejich potomky.¹⁹⁰

¹⁸⁷ GrazKodeks: *Гражданский Кодекс Российской Федерации* [online] © 2014 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z <http://www.grazkodeks.ru/>

¹⁸⁸ Tamtéž

¹⁸⁹ Tamtéž

¹⁹⁰ Tamtéž

5.3. Právní úprava dědického práva v České republice

Jak již bylo uvedeno dříve, dědění je v České republice v současnosti začleněno do nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., kde došlo především k rozšíření současných dědických tříd. Důvodem, proč k tomu došlo, je především fakt, aby byl rozšířen počet možných dědiců, a to i u těch osob, u níž se jeví, že žádné dědice nemají. Stát má tak snahu ponechat majetek zůstavitele mezi jeho rodinou, i když vzdálenou, než aby tento propadl státu. Stále však platí, že záleží na zůstaviteli, zda přijme dědictví, či nikoliv.

V občanském zákoníku ve znění od 1. 1. 2014 je oblast celého dědického práva ustanovena v části třetí, v hlavě III označované jako dědické právo. Hlava III je pak následně členěna na celkem osm dílů, kde jsou zakotveny jak podmínky pro samotné dědění, tak pro dědění jako pořízení majetku pro případ smrti, dědění ze závěti a ze zákona, a tomu odpovídající podmínky. Podle ustanovení § 1475 se dědickým chápe právo občana na pozůstalost jiné osoby, nebo na určitý díl z této pozůstalosti. Pozůstalost je chápána jako celý majetek zůstavitele, tzn. jak jeho aktiva, tak i pasiva. Dědic je pak chápán jako jedinec, kterému náleží dědické právo. Dědí vždy jen ten, kdo je v okamžiku smrti zůstavitele naživu. Nedědí ten, kdo zemře před ním, nebo současně s ním.¹⁹¹

V případě, že se dědic rozhodne dědictví přijmout, činí tak na základě svobodné volby, ale především přijme dědictví spolu s jeho aktivy a pasivy. V občanském zákoníku je tato skutečnost ještě dále rozvedena tímto způsobem: *„dědic má právo po smrti zůstavitele dědictví odmítnout; smluvní dědic však jen, pokud to není dědickou smlouvou vyloučeno. Odmítá-li dědictví nepominutelný dědic, může dědictví odmítnout s výhradou povinného dílu. Zmocněnec může za dědice prohlásit, že dědictví odmítá, nebo neodmítá, nebo že dědictví přijímá, jen je-li k tomu podle plné moci výslovně oprávněn. Odmítne-li dědic dědictví, hledí se na něho, jako by dědictví nikdy nenabyl.“*¹⁹²

¹⁹¹ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

¹⁹² Tamtéž

V oddílu 2 pod § 1494 a dále je stanoveno, jakým způsobem může být děděno ze závěti. Z tohoto pohledu se za závěť považuje „*odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz. Není-li zřejmé, který den, měsíc a rok byla závěť pořízena a pořídil-li zůstavitel více závětí, které si odporují nebo závisí-li jinak právní účinky závěti na určení doby jejího pořízení, je závěť neplatná.*“¹⁹³

Podobně jako v předcházející ruské a francouzské úpravě lze vyčlenit dědice ze závěti. Závěť musí mít vždy jen písemnou formu, jinak bude závěť neplatná. Nemusí být nutně sepsána jen u notáře. V případě, že je sepsána vlastnoručně, postačí pouze, když je uveden datum a podpis zůstavitele. Pokud je napsána na psacím stroji, nebo na počítači, již musí být přítomni další dva svědci, kteří potvrdí, že byla závěť touto osobou skutečně sepsána. Jedním ze svědků je pak tato závěť přečtena.¹⁹⁴

Je však nutno si zde zároveň uvědomit, ačkoliv zůstavitel do závěti zanesl určité dědice, nevyhne se tím skutečnosti, že kromě toho budou dědit také zákonní dědicové, což jsou především jeho děti. Ti tak mají ze zákona právo na určitý podíl z majetku zůstavitele, a to v určitém poměru. V nové právní úpravě však došlo ke snížení tohoto podílu.¹⁹⁵

Je však důležité si uvědomit, že zákonní dědicové musí existovat, a to i navzdory tomu, že již byli dědicové ustanoveni v závěti. Státu jde totiž o to, aby nebyla část zákonného podílu na dědění upřena jenom díky tomu, že mezi zůstavitelem a takovými osobami byla po dobu jeho života nevraživost. Navíc ze zákona mají na větší podíl nezletilé osoby, kterým je tak kompenzována situace, že došlo k úmrtí jejich rodiče. V případě však, že zůstavitel si nepřeje, aby takový člověk dědil, pak je zde jediná možnost, a to vydědění.

Vydědění však není jednoduchou záležitostí, jak je to zakotveno v ruské právní úpravě. Pro takový právní úkon totiž musí existovat důvody, které musí být splněny, což není vždy možné. Jako příklad lze např. uvést situaci, kdy se zůstavitel rozhodl odkázat všechn svůj majetek pro případ smrti současné manželce a jejich třem dětem. Jedná se

¹⁹³ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

¹⁹⁴ Tamtéž

¹⁹⁵ Tamtéž

však o jeho druhé manželství. Z prvního manželství zůstaly dvě děti, s nimiž se od jejich dětství nestýká, nejsou mezi nimi navázány žádné vztahy. Za situace, že by došlo k jeho úmrtí a bude existovat závěť, budou k dědickému řízení přizváni jak jeho manželka a děti, tak i děti z prvního manželství, kterým dala právní úprava právo na jejich zákonný podíl.

V případě však, že obě děti z prvního manželství se vůči zůstaviteli budou chovat nevhodně, budou ohrožovat jeho rodinu a chovat se nepatřičně, budou brát drogy apod., pak je zde důvod pro jejich vydědění. Za takové situace by jim pak nebylo umožněno dědit. Zde však lze ještě uvést skutečnost, že v případě, že by zůstavitel svůj majetek převedl na svou ženu a děti ještě za svého života, avšak děti z prvního manželství nebyly vyděděny, mají později právo na podání žaloby. Zůstavitel je tak ze zákona připravil o jejich zákonný podíl na dědění.

V novém občanském zákoníku je začleněna dále možnost dědění ze zákona, a to za té situace, že neexistuje závěť. V tomto případě existuje celkem šest dědických tříd. Lze citovat přímo ze zákona, kde je uvedeno, kde je v § 1633 a dále uvedeno: *„kde nedojde k posloupnosti podle dědické smlouvy nebo podle závěti, nastane zákonná dědická posloupnost k pozůstalosti nebo k její části. Není-li zákonný dědic, nebo nenabude-li dědictví, stávají se dědici odkazovníci podle poměru hodnoty svých odkazů. Kdo nabyl dědictví proto, že dědic ani náhradník povoláný dědickou smlouvou nebo závětí dědit nechtěl nebo nemohl, splní ostatní nařízení zůstavitele. Nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonný dědic; stát však nemá právo odmítnout dědictví, ani právo na odkaz podle § 1594 odst. 1 věty třetí. Vůči jiným osobám má stát stejné postavení jako dědic, kterému svědčí výhrada soupisu.“*¹⁹⁶

Jak již bylo výše řečeno, existuje celkem 6 dědických tříd, přičemž do té první se podle § 1635 občanského zákoníku řadí jak děti zůstavitele, tak jeho manžel, přičemž každý z dědiců bude dědit rovným dílem. V případě, že dítě nemůže dědit, dědí jeho

¹⁹⁶ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

potomci a děti potomků. Do této skupiny se řadí také osvojené děti, na něž je ze zákona nahlíženo jako na děti vlastní.¹⁹⁷

¹⁹⁷ Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se věnovala problematice občanského práva. To lze z obecného hlediska považovat za jeden z důležitých právních oborů, a to v jakémkoliv národním právním řádu. Stejně je tomu tak i v případě České republiky, Francie a Ruska. Jak je možno vysledovat, prostřednictvím občanského práva je možno postihnout základní právní vztahy, které se vyvíjejí jak mezi fyzickými osobami navzájem, tak i mezi právníckými a fyzickými osobami. Občanské právo upravuje řadu důležitých oblastí, s nimiž se běžně fyzické osoby v každodenním životě setkávají. Jsou to vztahy a situace vznikající v rodině (např. narození dítěte, jeho osvojení, vznik manželství, rozvod apod.). Dále lze také hovořit o právní úpravě dědictví, vlastnických a věcných práv a závazků, které jsou začleněny do soukromého práva.

Tyto jednotlivé oblasti byly dále v jednotlivých kapitolách postiženy, přičemž se pozornost upínala také na historické okamžiky vzniku kodifikací v porovnávaných zemích. Pozornost byla věnována zejména rodinnému a dědickému právu. I když lze zde vystihnout řadu podobností, jednotlivé občanské zákoníky se od sebe liší, a to nejenom terminologickými ustanoveními, ale také strukturou a dobou vzniku.

S ohledem na to byl tak ustanoven hlavní cíl diplomové práce následujícím způsobem: porovnat právní úpravu občanského práva ve Francii, v Rusku a v České republice, a to včetně historických konsekvencí. Na základě této komparace tak mohly být vyhodnoceny vzájemné rozdíly v úpravě dědického práva mezi všemi třemi srovnávanými zeměmi. Využity tak byly především metody komparace, deskriptivní a analytické metody, a to včetně metody historické.

V této návaznosti je možno hovořit o následujících skutečnostech. V případě Francie byl občanský zákoník Francouzů (Code civil) ustanoven po delší době návrhů na kodifikaci občanského práva ustanoven v roce 1804. I když již tento zákoník prošel určitými novelizacemi, platí v podstatě dodnes. Spadá do moderního evropského kontinuálního práva, je založen na principu přirozenosti a na moderních demokratických zásadách.

Již v roce 1804 bylo docíleno zrovnoprávnění postavení ženy a muže, byly stanoveny podmínky pro adopci i pro uznávání nemanželských dětí, které tak mohly požívat stejných práv jako děti narozené v manželství.

Lze se oprávněně domnívat, že větší návaznosti a shody se nacházejí mezi občanským zákoníkem Ruské federace a občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. platným do roku 2014. Zde je totiž patrný vliv socialistického práva, a to zejména v době, kdy v České republice byl ustanoven komunistický politický systém. Díky němu pak došlo ke vzdalování se od moderního evropského soukromého práva. Proto také od roku 1990 začaly být patrné snahy o rekonstrukci občanského zákoníku.

Díky revoluční změně v českém občanském právu, lze konstatovat, že aktuální úprava se výrazně přibližuje k tradičnímu evropskému občanskému právu postavenému na demokratických základech. V České republice v současnosti platí aktuální právní předpis č. 89/2012 Sb., kde je obsažena komplexně celá oblast soukromého práva, což je jednoznačným pozitivem. Také zde došlo k návratu k demokratickým principům a přirozeným právům, které byly typické pro občanský zákoník do roku 1950. Zde je tak navazováno na vyzkoušenou tradici. K rekonstrukci soukromého práva docházelo nicméně v Ruské federaci, a to postupně již od roku 1991-1992. Celý tento proces byl pak zakončen v období let 2006-2008. Je zde však vidět, že se jedná o jinou formu občanského zákoníku, než tomu bylo např. u francouzského, či dokonce českého. To z důvodu, že jsou zde zakotvena také ustanovení dotýkající se oblasti podnikání a obchodních transakcí. Naopak zde není začleněna oblast rodinného práva, která je upravována speciálním rodinným zákoníkem.

Na několika konkrétních případech bylo v práci ukázáno, že dřívější úprava spíše korespondovala se současným ruským občanským právem a naopak občanské právo po rekonstrukci se blíží francouzskému. Tudíž na závěr je možné konstatovat, že hypotéza stanovená v úvodu práce, byla potvrzena.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol.: *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s. ISBN 978-80-7478-326-5.
- ELLIS, E. G. H.: *Napoleon*. 1. vyd. Praha: Paseka, s. r. o., 2001. 231 s. ISBN 80-7185-405-0.
- GERLOCH, A.: *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2009. 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2
- HARVÁNEK, J. a kol.: *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 501 s. ISBN 978-80-7380-104-5.
- HORÁK, Z.: Proč alternativní forma uzavření manželství? In: WINTEROVÁ, Alena a Jan DVOŘÁK (ed.). *Pocťa Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2009, s. 197-209. ISBN 978-80-7357-432-1.
- HURDÍK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné: Obecná část, Absolutní majetková práva*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 311 s. ISBN 978-80-7380-377-3.
- KINCL, J. a URFUS, V.: *Římské právo*. 1. vyd. Praha: Panorama, nakladatelství a vydavatelství. 1990. 476 s. ISBN 80-7038-134-5.
- KNAPP, V.: *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996. 248 s. ISBN 80-7179-089-3
- KNAPP, V.: *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1
- KRECHLER, V., HŘÍBEK, J.: *Sovětské ústavy*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1979.
- KUBŮ, L., HUNGR, P., OSINA, P.: *Teorie práva*. Praha: Linde Praha, 2007. 335 s. ISBN 978-80-7201-637-2.
- MEČL, J., ZDOBINSKÝ, S.: *Právo na revoluci*. 1. vyd. Praha: Lidové nakladatelství, 1969.
- PELIKÁN, D.: *Dějiny ruského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. 116 s. ISBN 80-7179-432-5

PLECITÝ, V., VRABEC, J., SALAČ, J.: *Základy občanského práva*. 5. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 297 s. ISBN 978-80-7380-293-6.

PRŮŠA, O.: *První sovětské ústavy: dokumenty k sovětskému státnímu právu*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1952.

NOVOTNÝ, P.: *Nový občanský zákoník: vlastnictví a věcná práva*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2014. 165 s. ISBN 978-80-247-5166-5.

SELTENREICH, R. a kol.: *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vyd. Praha: Leges, 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7

SPIRIT, M.: *Úvod do studia práva*. 2. vyd. aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Praha: Grada, 2014. 190 s. ISBN 978-80-247-5280-8.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol.: *Občanské právo hmotné I*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 459. ISBN 978-80-7357-468-0

VESELÁ, R.: *Vývoj rodinného práva do roku 1938*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 12 s.

WINTEROVÁ, A. a kol.: *Civilní právo procesní*. 6. aktual. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. 711 s. ISBN 978-80-7201-842-0

Seznam použitých zahraničních zdrojů

DEBOVE, F., SALOMON, R., JANVILLE, T.: *Droit de la famille*. 5. vyd. Paris: Vuibert, 2010. ISBN 978-2-71117-7792-1.

VOJÁČEK, L. a kol.: *Dejiny verejného práva v Európe s dodatkom Vývin verejného práva v USA*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2004. ISBN 80-716-0176-4.

Seznam použitých internetových zdrojů

- Biographies: Cambaceres, Jean-Jacques-Régis. *Naoleon.org* [online]. 2008 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: http://www.napoleon.org/fr/salle_lecture/biographies/files/cambaceres.asp.
- DADÁK, Michal. Napoleonova kodifikace práva a Code civil. *LawPortál* [online]. 2014 [cit. 2014-10-28]. Dostupné z: <http://www.lawportal.cz/napoleonova-kodifikace-prava-a-code-civil/>.
- HILAIRE, Jean. *Cambacérés et le Code civil* [online]. Academie des Sciences et Lettres de Montpellier, 2007 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: http://www.ac-sciences-lettres-montpellier.fr/academie_edition/fichiers_conf/HILAIRE2007.pdf.
- HLAVÁČKOVÁ, D.: *Komparace řízení před soudem prvního stupně z pohledu účastníka v České republice a ve Francii* [online]. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2013 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/handle/11025/7971/KOMPARACE%20RIZENI%20PRVNIHO%20STUPNE%20Z%20POHLEDU%20UCASTNIK%20V%20CESKE%20REPUBLICE%20A%20VE%20FRANCIIE.pdf?sequence>.
- HRUŠÁKOVÁ, M. a kol.: *Zkušenosti s implementací nového soukromého práva v zahraničí* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Zkusenosti_s_implementationi_noveho_soukromeho_prava_v_zahranici.pdf.
- JIZERA, P.: *Vliv změny poměrů na trvání závazku* [online]. Diplomová práce. Praha: Karlova univerzita, 2012 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/dtdownload/8800024301/?lang=en>.
- JURÁŠ, M. *Zásada koncentrace řízení v ruském civilním procesu* [online]. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: theses.cz/id/12zil7/DIPLOMOV_PRCE_-_MAREK_JUR_2011.doc.
- LAVRUSHIN, K. V.: *Reforma ruského soukromého práva*. *epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/reforma-ruskeho-soukromeho-prava-93133.html>.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku*. [online] © 2013 [cit. 2014-04-12]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf

Ministerstvo spravedlnosti České republiky: *Moderní úprava tradičního a vyzkoušeného*. [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obecna-cast/obecne/>.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. *Nový občanský zákoník. Obecná část*. [online] © 2013 [cit. 2014-04-12]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obecna-cast/obecne/>

Ministerstvo spravedlnosti České republiky: *Obecně k závazkovému právu. Nový občanský zákoník* [online]. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/smluvni-pravo/obecne/>.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky: *Vlastnictví a další věcná práva. Nový občanský zákoník* [online]. 2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/vecna-prava/obecne/>

Občanský zákoník Ruské federace. *Integrace centrum* [online]. 2013 [cit. 2014-11-28]. Dostupné z: <http://www.integracentrum.cz/aktuality/obcansky-zakonik-ruske-federace-148>.

Procesní lhůty - Francie. *Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci* [online]. 2009 [cit. 2015-01-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/civiljustice/time_limits/time_limits_fra_cs.htm.

Son Oeuvre: Le Code Civil. *Cambacérès (1753-1824)* [online]. 2006 [cit. 2014-11-07]. Dostupné z: <http://www.cambaceres.fr/vie-poli/code-civ/cod-civi.htm>.

ŠÁDA, P.: K některým otázkám nového občanského zákoníku. *Bulletin advokacie* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-nekterym-otazkam-noveho-obcanskeho-zakoniku?browser=full>.

ŠMARDA, L.: *Podstatná změna okolností a její vliv na práva a povinnosti dlužníka a věřitele v NOZ* [online]. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2014 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/348406/pravf_m/Diplomova_prace.pdf.

Zákonné normy

Dubrovin, A.: Российское Законодательство: Семейный кодекс [online] © 2014 [cit. 2014-12-06]. Dostupné z <http://www.zakonrf.info/sk/>

GrazKodeks: *Гражданский Кодекс Российской Федерации* [online] © 2014 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z <http://www.grazkodeks.ru/>

Parlament České republiky. *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném do 31. 12. 2013. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 31. 12. 2014.

Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 12. 2014.

Parlament České republiky. *Zákon č. 99/1963 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2015. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 26. 2. 2015.

Secrétariat général du Gouvernement: *Légifrance: Code civil* [online] © 2014 [cit. 2014-10-10]. Dostupné z <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT 000006070721&dateTexte=20150128>

Jméno autora: Pavlína Hásková

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Komparace úpravy občanského práva ve Francii, Rusku a v České republice

Rok: 2015

Počet stran bez příloh: 94

Počet titulů českých použitých zdrojů: 21

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 18

Počet použitých právních norem a předpisů: 6

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.